

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

34E JAARGANG

WOENSDAG 31 AUGUSTUS 1949

No. 1686

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries.*

Redacteur-Secretaris: C. van den Berg.

Plv. Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.*

*Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.*

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	687
Sommaire, summaries	687
Beleggingsmaatschappijen en industriefinanciering door J.C. Brezet	688
De codificatie van het internationale recht (I) door Prof. Mr Dr J. P. A. François	689
De na-oorlogse ontwikkeling van de bloembollen- export door Dr A. J. Verhage	691
De coöperatieve aankoop van bedrijfsbenodigdheden voor de landbouw door Dr J. H. van Stuijvenberg	694
De I. M. F. betalingsbalans door J. P. van Oosterhout	697
Aantekening:	
Een muntunie, oplossing van het dollarprobleem?	700
Geld- en kapitaalmarkt	701
Statistiek:	
Bankstaten	701
Verkeer en vervoer in Nederland	702

DEZER DAGEN

is het Noord-Atlantisch Pact in werking getreden. Miljoenen zijn omsloten. Door een ring van inkt? Meer dan dat, doordat door de aard der deelnemende Staten deze ring de bevestiging inhoudt van de opvattingen van de grote meerderheid der toetredenden. Is er daarom reden tot een ode aan de vreugde? Con sordino, door de oorzaken, die tot het sluiten van een in wezen regionaal

pact leiden, nadat een wereldorganisatie reeds eerder was gesticht.

De band is gelegd, de versteviging moet nog komen. Versteviging die er eerst zal zijn als „den Grossen Wurf gelungen seiner Freunde Freund zu sein”, om het kernpunt uit Schillers ode te citeren. In hoeverre dit gelukt, schijnt thans vooral een economische kwestie.

Eens was het begrip wereldeconomie de trotse kroonlijst van de in wezen optimistische ontwerpers der Stufentheorieën, dergenen, die geloofden dat het economisch leven zich in geregelde fasen verder ontwikkelde. Thans doet het geheel degenen, die zich met de brokken ervan hebben bezig te houden, meer denken aan een zeer moeilijke legplaat, waarvan het voorbeeld is zoek geraakt.

Overal is men naarstig aan het inpassen. Wat het aan elkaar leggen van het hoekje West-Europa betreft, volgens sommigen, zelfs al te naarstig. „Festina lente”, haast u langzaam, kwam op de Europese conferentie te Straatsburg van enkele zijden het advies. Alsof men met langzaam doen van wat uiteraard reeds een lange tijd vergt, ooit een eind bereikt. „Es erben sich Gesetz und Rechte wie eine ew'ge Krankheit fort” stelde Goethe, die althans zo belangrijk was, dat de herdenking van zijn geboortedag, thans tweehonderd jaar geleden, vrijwel het enige niet economische of politieke gebeuren vormde, dat nog tot het wereldnieuws doordrong. De taaiheid van het erfdeel geldt zeker internationaal.

„Eine ewige Krankheit”. Wordt het dollartekort er ook één? En dan van die aard, dat vrienden, verveeld door altijd weerkerende klachten, erdoor van elkaar vervreemden? Zelfs als men van wederzijdse bitsheden afziet, is het duidelijk, dat aan het samenkomen van de Amerikaanse, Britse en Canadese onderhandelaars een grote spanning, mede hierdoor, eigen is.

„Willst du mich nicht glücklich lassen, Sorge, nun, so mach' mich klug”: het is een wens van Goethe, die actueel blijft. Schranderheid zal men te New York zeker nodig hebben, niet alleen bij de keuze der economisch-politieke middelen, doch welhaast nog meer bij het kiezen van de toon, waarop men tot een besluit komt.

Niet een enkel groot besluit immers, hoe intelligent ook gedacht, kan economische moeilijkheden oplossen. Het zijn de ontelbare individuele reacties — de beslissing om wat meer te ondernemen, wat harder te werken, de eigen huishouding straffer te voeren —, die het welslagen ook van deze conferentie zullen bepalen. En deze reacties zullen afhangen, van de mate, waarin men overtuigd wordt, dat niet elk naar zijn geliefde, doch dat men gezamenlijk naar het beste middel heeft gezocht.

Niet in het vasthouden aan de vertrouwdste recepten ligt de grootste prestatie, de kunst der economische politiek is het doordenken van de reacties op bepaalde maatregelen in een feitelijke situatie. De Amerikanen schijnen naar hun jongste uitingen wat ondogmatischer van toon geworden. De Engelse staatsuitgaven zullen met vijf pCt worden verlaagd; „Wer kann was Dummes, wer was Kluges denken, das nicht die Vorwelt schon gedacht?”.

Groothandel

DEZE WEEK:

De Jaarbeurs:
Bastion van de Handel
door
Mr J. Milius

★ Iedere week zeer veel nieuwe gevraagde offertes en aanbiedingen van binnen- en buitenland.
Plaats voor export een aanbieding in de rubriek
TRADE OPENINGS.

Abonnementsprijs f 15.— per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS — SCHIEDAM

HAV BANK - SCHIEDAM
PERONEEL-VERZEKERING

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.
Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT - BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening
Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

R. Mees & Zoonen

Anno 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

Rotterdam

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen
Amsterdam (alleen Assurantie)

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

BELASTINGCONSULTATIE-
BUREAU

A. L. F. Leverington

Alle belastingzaken

Medewerkers:

E. J. de Boer, Oud-Insp. d. Bel.
D. Sweepe, Oud-Ontv. der Bel.
N. A. Schol, Candidaat-Notaris.
Mr Dr Steinmetz, Bel. Cons.

Adviseur voor Accountancy:
W. A. Breuning, Lid Nederl.
Broederschap v. Accountants.
1e Helmersstraat 95 — A'dam
Telefoon 85508.

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

C. MASTENBROEK

Ben. Molendijk 14 - Goudswaard

- **BEDRIJFSADMINISTRATIE**
- **BOEKHOUDINGEN**
- **BELASTINGZAKEN**

Verliesposten Voorkomend Systeem

bestaande uit 4 Diensten - **V.V.S.**

Het V.V.S. is een onmisbaar hulpmiddel bij het gezondhouden van uitstaande credieten. Aanvaard als onderdeel der debiteuren-administratie, zal het van groote praktische waarde blijken te zijn.

Onze V.V.S.-brochure wordt op aanvraag kosteloos toegezonden
Van der Graaf & Co's bureaux voor den handel N.V.

Amstelstraat 14—18, Amsterdam-C. Telefoon 38631 (5 lijnen)

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK.

J. C. Brezet, *Beleggingsmaatschappijen en industrie-financiering.*

De beurswaarde van alle ter beurze van Amsterdam geoteerde aandelen en depôtfracties van beleggingsmaatschappijen bedraagt slechts ca f 100 mln. De toeneming van het op deze wijze belegd bedrag was de laatste jaren gering. Beter inzicht in de mogelijkheden van aandelenbelegging via beleggingsmaatschappijen, die een actieve beleggingspolitiek voeren (managed trusts), en een soepeler houding van de fiscus tegenover de winsten en dividenden van het bedrijfsleven, zouden zeker tot het beschikbaar komen van nieuw risicodragend kapitaal hier te lande kunnen bijdragen en daarmee ook de industrie-financiering kunnen vergemakkelijken.

Prof. Mr Dr J. P. A. François, *De codificatie van het internationale recht (I).*

Tijdens de eerste zitting van de Commissie voor Internationaal Recht viel er grote overeenstemming van opvatting tussen de leden waar te nemen, afgezien van het Sowjet-lid. In de volkenrechtstheorie van de Sowjets wordt de 'sovereiniteitsidee tot afgod verheven op een wijze, die elk idee van een volkenrecht volkomen illusoir maakt. Het zal echter van groot belang zijn, indien de overige Staten der wereld er in slagen het naar hun opvatting geldende volkenrecht in duidelijke vorm vast te leggen. De ontwerp-Declaratie inzake de Rechten en Plichten van Staten heeft even weinig praktische waarde als de vaststelling van de Rechten van de Mens.

Dr A. J. Verhage, *De na-oorlogse ontwikkeling van de bloembollenexport.*

De bloembollenexport van Nederland is, daar hij zich voor een groot deel op dollargebieden richt, van veel belang. De minimum-prijspolitiek van het Bedrijfschap voor Sierteeltproducten, die werd gevoerd omdat in de Verenigde Staten vrees bestond voor marktbederf door exporten tegen lagere prijs na het eigenlijke seizoen, heeft naar algemeen oordeel gunstig gewerkt. In contin-genterende Europese landen werden de moeilijkheden met enig succes bestreden. Niettemin is het vooroorlogse exportquantum nog niet bereikt en zolang de quantitative restricties blijven gehandhaafd zal het bloembollenbedrijf moeilijkheden blijven ondervinden.

Dr J. H. van Stuijvenberg, *De coöperatieve aankoop van bedrijfsbenodigdheden voor de landbouw.*

De aankoopcoöperaties zijn in het leven geroepen i.v.m. het enorme geknoei met de aangekochte kunstmeststoffen en veevoerders en het streven, de landbouwbedrijfsbenodigdheden tegen zo laag mogelijke prijzen in te kopen. Het percentage leden van landbouwaankoopcoöperaties op het totale aantal gebruikers van meer dan 1 ha bedroeg in 1938 bijna 70. Voor de verschillende delen van ons land liep dit percentage sterk uiteen. Factoren, die daarop invloed uitoefenden, zijn: het verschil in inkomensstructuur, de structuur der boerenbedrijven en in sociale structuur in de verschillende delen van ons land. Nadat aandacht is geschonken aan de samenwerking in coöperatieve regionale centrales worden tot slot enkele opmerkingen gemaakt over de betekenis van de landbouwaankoopcoöperaties.

J. P. van Oosterhout, *De I.M.F. betalingsbalans.*

De betalingsbalans, opgemaakt volgens het schema van het „International Monetary Fund" (I.M.F.), verschilt in wezen sterk met de vroeger gepubliceerde betalingsbalansen, die werden opgemaakt volgens het Volkenbondsschema. Na een bespreking van de verschillende soorten van transacties met hun bijzondere en uitzonderingsgevallen, die in een betalingsbalans kunnen worden opgenomen, wordt de indeling van de I.M.F. betalingsbalans uiteengezet. Tenslotte volgt nog de internationale betalingsbalans van Nederland voor 1938, 1946 en 1947.

SOMMAIRE.

J. C. Brezet, *Les sociétés d'investissement et le financement des industries.*

De nouveaux capitaux d'investissement peuvent être obtenus par l'intermédiaire des sociétés d'investissement à condition que le public soit plus complètement documenté sur ces institutions et que le fisc adopte une attitude plus souple.

Prof. Mr Dr J. P. A. François, *La codification du droit international (I).*

Le principe de souveraineté des soviets rend l'existence du droit des gens illusoire. Néanmoins il est d'une grande utilité que l'autre partie du monde parvient à codifier le droit des gens conformément à leurs conceptions. Le „projet de déclaration" au sujet des Droits et des Devoirs des États établi pendant la première session, de la Commission du Droit International n'a guère de valeur pratique.

Dr A. J. Verhage, *Le développement de l'exportation des oignons à fleurs après la guerre.*

La politique de prix-minima a influencé favorablement l'exportation des oignons à fleurs. Toutefois tant que les restrictions à l'importation seront maintenues, l'industrie bulbaire connaîtra des difficultés.

Dr J. H. van Stuijvenberg, *L'achat de fournitures agricoles par les sociétés coopératives.*

L'auteur traite de la création, des types et de la dispersion géographique des sociétés coopératives agricoles aux Pays-Bas. Il fournit quelques renseignements sur la collaboration régionale et sur l'importance des coopératives d'achat.

J. P. van Oosterhout, *Les balances des paiements du Fonds Monétaire.*

On commente dans cet article le contenu et la manière de composition des balances des paiements du Fonds Monétaire.

SUMMARIES.

J. C. Brezet, *Investment-companies and industrial financing.*

A better knowledge of investment-companies and more lenient fiscal measures would stimulate investments and facilitate the availability of new interest-bearing capital.

Prof. Dr J. P. A. François, *Codification of international law (I).*

International law is rendered entirely illusory by the Soviet idea of sovereignty. The rest of the world should aim, however, at a clear codification of international law. The draft Declaration regarding the Rights and Duties of States drawn up at the first session of the International Law Commission has little practical value.

Dr A. J. Verhage, *Post-war development of flower-bulb exports.*

The policy of minimum prices has had a favourable effect on bulb-exports. As long as quantitative import-restrictions are maintained, however, bulb-growers will experience difficulties.

Dr J. H. van Stuijvenberg, *Co-operative agricultural purchasing societies.*

Origin, type, geographical spreading and importance of Netherlands co-operative agricultural purchasing societies; collaboration in regional central offices are reviewed in detail.

J. P. van Oosterhout, *The I.M.F. balance of payments.*

A review of the contents and the composition of the I.M.F. balance of payments.

BELEGGINGSMAATSCHAPPIJEN EN INDUSTRIEFINANCIERING..

Twee ernstige moeilijkheden bedreigen in Nederland de financiering van de industrialisatie, nl.:

- 1e. het tekort aan besparingen in het algemeen en
- 2e. het feit, dat de besparingen, die wel geschieden, voor een belangrijk deel krachtens hun karakter weinig geschikt zijn voor financiering van het bedrijfsleven.

Deze laatste moeilijkheid kan ook worden omschreven als het relatief grote tekort aan nieuw risicodragend kapitaal. De besparingen buiten het bedrijfsleven komen immers grotendeels terecht bij de institutionele beleggers en deze beleggen overwegend op niet-risicodragende wijze.

De vraag komt op, of de *beleggingsmaatschappijen* (investment trusts, effectendepôts, of hoe ook geheten) in dezen geen taak kunnen vervullen. Temeer dringt deze vraag zich op, indien men naar het buitenland ziet. De belangrijke rol, die de beleggingsmaatschappijen met name in de Angelsaksische landen hebben gespeeld voor de financiering van de industriële expansie daar te lande, geeft aanleiding na te gaan, hoe het in Nederland, land van effectenbelegging bij traditie, hiermede is gesteld.

In onderstaande tabel zijn, teneinde hieromtrent enige indruk te verkrijgen, allereerst opgenomen alle Nederlandse beleggingsmaatschappijen, depôtfracties enz., waarvan ter beurze te Amsterdam effecten zijn genoteerd. Een indeling is hierbij gemaakt in drie groepen naar gelang de betreffende instellingen beleggingen bezitten in Nederland, buitenland of beide.

In de derde kolom is de beurswaarde der betreffende aandelen resp. depôtfracties opgenomen, zoveel mogelijk

per ultimo 1948. Deze cijfers dienen vnl. om een indruk te geven van de omvang der instellingen en maken geen aanspraak op volkomen exactheid. De omvang der instelling, waarvoor geen bedrag is opgenomen, is relatief gering.

Hetgeen in de eerste plaats opvalt is het grote aantal der depôts en trusts, dat in 1938 en volgende jaren werd opgericht. Duidelijk is hier meer sprake van een tijds- of zelfs modeverschijnsel dan van een constante groei in aantal. De lage rente op obligaties en kapitaalvlucht, oorlogs- en inflatievrees, waren in die jaren factoren, welke hierbij een rol speelden.

De totale omvang van de beurswaarde, van alle bovengenoemde instellingen ad ruim f 100 mln in totaal mag vrij bescheiden worden genoemd, als men dit bedrag bijv. stelt tegenover de totale grootte van alle beleggingen der institutionele beleggers in Nederland ad ca f 11.000 mln (per ultimo 1947). Hun gemeenschappelijk kenmerk is, dat de risico's zijn verspreid over een groter of kleiner aantal in portefeuille genomen fondsen. Over het algemeen genomen brengt dit tengevolge van het werken der gelijkmatigheidstendens een groter stabiliteit van de belegging mede, en dit maakt deze indirecte aandelenbelegging geschikter voor op veiligheid georiënteerde beleggers dan de individuele aandelen zelf. Hierdoor wordt zekere transformatie van niet in wél risicodragend beleggingskapitaal bevorderd.

Op grote schaal is een dergelijke transformatie alleen te verwachten, indien collectieve aandelenbelegging niet alleen weinig of niet riskanter is dan andere beleggingen, maar zelfs sprekende voordelen daarboven biedt. Wat dit betreft moet men met twee omstandigheden rekening houden. Enerzijds is het behalen van hoge rendementen op risicodragende beleggingen, met name op aandelen-

TABEL A.

Beleggingen uitsluitend in Nederland en Indonesië.

Naam	Karakter m = managed — = niet- managed ¹⁾	Oprichtings- jaar	Beurswaarde ultimo '48		
			Waarvan binnenland	Waarvan buitenland	Waarvan buitenland
× f 1 mln					
Nationaal Beleggingsdepôt	—	1930	2,5	2,5	
Depôt „Bank en Financiële Instellingen”	—	1933	0,1	0,1	
Depôt van aandelen in rubbermaatschappijen	—	1934	0,0	0,0	
Algemeen Nederl. Beleggingsdepôt	—	1938	7,0	7,0	
Algemeen Nederl. Aandelendepôt	—	1938	5,7	5,7	
Nedico	—	1938	1,2	1,2	
Belegging Nederland	m	1938	13,3 ²⁾	13,3	
Holinda	—	1940	11,6	11,6	
			41,4		
Beleggingen uitsluitend in buitenland.					
Depôt „Drie Fransche Banken”	—	1927	0,1		0,1
Depôt „Zuid-Afr. Goudmijnen”	—	1932	geheim		geheim
Omnium van obl. van Am. ondernemingen	—	1938	0,3		0,3
Verico Trust ³⁾	—	1938	0,1		0,1
Omnium v. cum. pref. aand. van Am. ondernemingen	—	1938	0,8		0,8
Unipref.	—	1938	0,2		0,2
Springbokken	—	1938	11,0		11,0
Africatrust	—	1938	1,2		1,2
Canadaf	—	1938	4,2		4,2
Amerbanka	—	1938	0,2		0,2
Canadapref.	—	1938	0,7		0,7
Cumprefcanadians	—	1938	0,4		0,4
Canmines	—	1938	0,4		0,4
Dominionprefs	—	1938	0,6		0,6
Bison	—	1938	2,1		2,1
Svenska	—	1939	2,3		2,3
Amerikabelegging	—	1939	0,3		0,3
Petrol	—	1939	0,4		0,4
			25,3		
Beleggingen in Nederland en buitenland.					
Nederl. Fondsen Mij.	m	1916	0,6	geheim	geheim
Fondsen Handel Mij.	m	1921	0,1	0,1	
Vereinigd Fondsenbezit	m	1923	0,3	0,2	0,1
Engelsch-Hollandsche Bel. Trust	m	1929	2,8	0,9	1,9
Rotterdamisch Beleggings Consortium	m	1933	35,2	21,1	14,1
Interunie	m	1938	7,4	1,6	4,8
Internationale Belegging	m	1938	2,0 ⁴⁾	0,8	1,2
			48,4		

¹⁾ Bij een „managed trust” is de leiding vrij in de keuze der beleggingsobjecten. Bij de niet-managed trusts is de verdeling der beleggingen of in principe geheel vastgelegd, of er bestaat slechts geringe variatiemogelijkheid.

²⁾ Geocorrigeerd voor dubbeltelling.

³⁾ Oorspronkelijk gemengd.

⁴⁾ Berekende waarde.

belegging, voor een groot deel verhinderd door het invoeren en handhaven van hoge belastingen op de winsten der vennootschappen en door de dividendstop. Geen hinder ervaren de beleggingsmaatschappijen van het nogmaals belasten van eigen winsten voor zover deze ontvangen dividenden op aandelen betreffen. Door het van toepassing verklaren van een vrijstellingsclausule in de Vennootschapsbelasting vindt hier nl. geen dubbele belastingheffing plaats.

Anderzijds zijn op dit gebied stellig resultaten te bereiken door het voeren van een actieve beleggingspolitiek, zoals door de zgn. „managed trusts” wordt gedaan. Door het op oordeelkundige wijze samenstellen en vooral beheren van een aandelenportefeuille, met behulp van een daarvoor gecreëerd apparaat, moet het mogelijk worden geacht betere resultaten te bereiken dan in doorsnee met aandelenbelegging bereikbaar zijn.

Hierbij moet worden aangetekend, dat, zoals uit bovenstaande tabel blijkt, de meeste daarin opgenomen instellingen het karakter hebben van administratieve samenvoegingen. Slechts enkele hebben een voldoende omvang om als werkelijke beleggingsmaatschappij te kunnen fungeren en de kosten te kunnen dragen, welke voor een doelmatig beheer nodig zijn.

De belangstelling, die door de Nederlandse beleggers de laatste jaren voor de aandelen van beleggingsmaatschappijen, depôtfracties e.d. is getoond, blijkt uit de volgende tabel.

TABEL B.

• Mutaties beleggingsmaatschappijen.

(toeneming nominaal kapitaal of aantal fracties × gem. beurskoers van dat jaar)
× f 1 mln

	1946	1947	1948
I			
Nationaal Beleggingsdepôt	—	—	0,1
Depôt „Bank en Financiële Instellingen	—	—	—
Depôt v. aandelen in rubbermaatschappijen	—	—	—
Algemeen Nederl. Beleggingsdepôt	—	—	0,1
Algemeen Nederl. Aandelendepôt	—	—	0,1
Nedico	—	—	0,1
Belegging Nederland	—	0,3	0,1
Holinda	—	0,2	0,2
II			
Depôt „Drie Fransche Banken”	—	—	—
Depôt „Zuid-Afr. Goudmijnen”	—	—	—
Omnium van obl. van Am. ondernemingen	—	—	—
Verico trust	—	—	—
Omnium v. cum. pref. aand. van Am. ond.	—	—	—
Unipref.	—	1,7	—
Springbokken	—	—	—
Africatrust	—	—	—
Canadaf	—	—	—
Amerbanka	—	—	—
Canadapref.	—	—	—
Cum. pref. canadians	—	1,1	—
Canmines	—	—	—
Dominion prefs	—	—	—
Bison	—	1,9	—
Svenska	—	—	—
Amerikabelegging	—	—	—
Petrol	—	0,6	—
III			
Ned. Fondsen Mij	—	—	—
Fondsen Handel Mij	—	—	—
Verenigd Fondsenbezit	—	—	—
Engelsch Hollandsche Bel. Trust	—	—	—
Rotterdamsch Beleggings Consortium	—	3,7	3,7
Interunie	—	2,9	1,9
Internationale Belegging	—	—	—

De toeneming van het nieuw belegde bedrag in aandelen en depôtfracties van beleggingstrusts, uit deze cijfers blijkend, mag als vrij gering worden betiteld. Zelfs indien men rekening houdt met de weinig gunstige behandeling van aandelen in het algemeen van de zijde van de fiscus, vraagt men zich af, of een groter belangstelling voor de beleggingsmaatschappij bij de beleggers niet zou zijn gemotiveerd.

Wat de belastingfactor betreft, moet men voorts nog wel bedenken, dat bij een juiste koersvorming de fiscale aderlatingen in de koersen verdisconteerd behoren te zijn, zodat de huidige hoge belastingen op het bedrijfsleven, op zichzelf genomen, nog geen argument contra deze beleggingsvorm betekenen.

Een beter inzicht in de mogelijkheden van aandelen-

belegging via beleggingsmaatschappijen en een soepeler houding van de fiscus tegenover de winsten en dividenden van het bedrijfsleven, zouden zeker tot het beschikbaar komen van nieuw-risicodragend kapitaal hier te lande kunnen bijdragen.

J. C. BREZET.

DE CODIFICATIE VAN HET INTERNATIONALE RECHT.

I.

Van 12 April-8 Juni 1949 heeft te Lake Success de eerste bijeenkomst plaats gehad van de Commissie, waaraan de Verenigde Naties de voorbereiding van de codificatie van het Volkenrecht hebben opgedragen. Tot de oprichting van deze „International Law Commission” besloot de Tweede Algemene Vergadering op 21 November 1947; de leden der Commissie werden echter eerst door de Derde Algemene Vergadering te Parijs op 3 November 1948 gekozen. De Vergadering wees rechtstreeks de personen aan, die van deze Commissie deel zouden uitmaken; deze namen derhalve niet zitting als vertegenwoordigers van hun land, maar zij werden gekozen op grond van hun deskundigheid op het gebied van het internationale recht. Uiteraard streefde men zoveel mogelijk naar een vertegenwoordiging in de Commissie van de verschillende rechtsstelsels. De Commissie had meer bepaaldelijk tot taak zich bezig te houden met het internationale *publiekrecht*, m.a.w. het Volkenrecht. Aangezien men de Commissie echter geen rem wenste aan te leggen, wanneer het betrof gebieden, waar publiek- en privaatrecht elkander naderen, gelijk bijv. bij de nationaliteit, werd deze begrenzing niet uitdrukkelijk in de taakomschrijving opgenomen; het eigenlijke internationale privaatrecht, gelijk het tot dusver op de Haagse Conferenties voor Internationaal Privaatrecht werd behandeld, zal evenwel geen onderwerp van studie voor de Commissie uitmaken.

De Commissie wees als leden aan de heren Alfaro (Panama), Amado (Brazilië), Briery (Groot-Brittannië), Cordova (Mexico), Hsu (China), Manley Hudson (Verenigde Staten van Amerika), Faris el-Khoury (Syrië), Koretsky (Sowjet-Unie), Rau (India), Sandström (Zweden), Scelle (Frankrijk), Spiropoulos (Griekenland), Yepes (Columbia), Zourek (Tsjecho-Slowakije) en schrijver dezes. Twee der leden waren verhinderd de zitting bij te wonen, nl. de heren Faris el-Khoury en Zourek. Dientengevolge telde de Commissie slechts één lid, dat de inzichten van het Sowjet-blok vertolkte. Als voorzitter — voor de tijd van één jaar — koos de Commissie de heer Hudson, als rapporteur de heer Amado.

Terwijl grote overeenstemming van opvatting tussen de Europese, Amerikaanse en Aziatische leden viel waar te nemen, was het Sowjet-lid vrijwel steeds in de oppositie. Dit is niet te verwonderen, als men in aanmerking neemt het verschil in volkenrechtsoepvatting in de Sowjet-Staten en in de overige landen der wereld: De volkenrechtstheorie der Sowjets huldigt de souvereiniteitsidee in de meest conservatieve vorm. Men behoeft er slechts op na te lezen hetgeen Prof. Koretsky in het rapport der Commissie heeft doen opnemen ter motivering van zijn stem tegen de ontwerp-verklaring betreffende de Rechten en Plichten van de Staten. Verschillende leden hadden aanvankelijk bezwaar tegen het opnemen van deze zo uitvoerige stemmotivering, in aanmerking genomen, dat geen gelegenheid werd gegeven voor bestrijding der aangevoerde argumenten. Slechts met moeite lieten deze leden zich tot het opgeven van hun verzet tegen deze opneming in het rapport bewegen. Blijkbaar zagen zij aanvankelijk niet in, van hoe grote waarde het was een uitspraak van Sowjet-zijde

te verkrijgen, waaruit althans iets van de volkenrechtsopvatting der Sowjets naar buiten blijkt en die het licht laat vallen op het reactionnaire karakter en de politieke en propagandistische tendenties van deze theorie. De souvereiniteit wordt tot afgod verheven op een wijze, die elk idee van een volkenrecht volkomen illusoir maakt. Van Sowjet-standpunt is dat niet onbegrijpelijk. Wanneer men opvattingen verkondigt, die lijnrecht ingaan tegen de rechtsopvattingen van de overgrote meerderheid, is men wel verplicht het denkbeeld van een rechtsgemeenschap, waarin een minderheid zich zou hebben te buigen voor een meerderheid, te bestrijden, en moet men wel in de plaats daarvan stellen een ten top gedreven reinheidsidee, met afwijzing van elke inmenging in de „domestic jurisdiction” en van elke binding, waarin men niet *expressis verbis* heeft toegestemd. De gelding van een gewoonterecht moet in die gedachtegang worden verworpen, en zodanig recht gediskwalificeerd als een machtsmiddel, waarmee het oude kapitalisme de nieuwe democratie poogt te knevelen. Ook de nieuwe richting, die men terzake van de codificatie poogt in te slaan, en die de binding van de opgestelde rechtsregels wil vinden in hun intrinsieke waarde, ook zonder formele aanvaarding in verdragsvorm door iedere Staat, moet als ten top gedreven imperialisme worden gedoodverfd. In plaats daarvan treedt dan een lofzang in alle toonaarden op de „sovereign equality”.

Het verwijt, dat men met deze souvereiniteits-cultus weer tot de meest reactionnaire „Eigenstaatlichkeit” is teruggekeerd, en een theorie aanvaardt, die geheel de lijnen volgt van het nazisme, wordt bestreden met het argument, dat de Sowjet-theorie tot taak heeft de „democratic” te redden tegen het alom loerende imperialisme en dus precies het omgekeerde als het nationaal-socialisme begooft. Dat deze theorie echter, evenals het nationaal-socialisme, leidt tot een negatie van het Volkenrecht, kan moeilijk worden bestreden. Bij deze opvatting is een poging tot codificatie van het Volkenrecht in universeel geldende rechtsregels dan ook bij voorbaat tot mislukking gedoemd. De negatieve houding van het Sowjet-lid, dat bij vrijwel alle stemmingen in de Commissie tegenstemde, of zich van stemming onthield, bewees dit ten duidelijkste. Het zal echter van groot belang zijn, indien de overige Staten der wereld er in slagen het naar hun opvatting geldende Volkenrecht in duidelijke vorm vast te leggen. Af te wachten valt dan in hoever de Sowjet-theorieën daartegenover zullen kunnen stand houden.

Het onderwerp, waaraan de Commissie de meeste tijd heeft besteed, was dat inzake de Rechten en Plichten van Staten. Het betreft hier een analogon van de Rechten van de Mens, waarover de Derde Vergadering van de Verenigde Naties in 1948 een Verklaring aannam. Thans geldt het niet de rechten en plichten van het individu, maar van de Staten. Een regeling van deze aard biedt dezelfde nadelen als de vaststelling van de Rechten van de Mens. Zij heeft even weinig praktische waarde, doordat men zich moet bepalen tot hoogst algemene formuleringen, die enerzijds praktische betekenis missen, anderzijds het gevaar kunnen opleveren, dat daarop beroep kan worden gedaan in gevallen, waarvoor zij kennelijk niet bedoeld zijn te gelden. Deze vaststelling van de Rechten en Plichten van Staten is evenwel een paradepaard van de Latijns-Amerikaanse Staten geworden, die in de Pan-Amerikaanse conferenties daaraan veel aandacht hebben gewijd. Het lid der Commissie, de heer Alfaro, had als Minister van Buitenlandse Zaken van Panama een ontwerp opgesteld en aan de Verenigde Naties aangeboden, dat vrijwel geheel aan bestaande teksten van Amerikaanse afgedragen ontwerp-verdragen was ontleend. De Derde Algemene Vergadering had de Commissie voor het Internationale Recht de bestudering van dit ontwerp opgedragen en de Commissie moest derhalve aan deze opdracht voldoen, hoezeer ook verschillende leden betreurden, dat de arbeid

der Commissie met een dusdanig academisch en weinig belangrijk onderwerp moest aanvangen. De Commissie heeft in het Panamese ontwerp krachtig het mes gezet en het teruggebracht tot veertien artikelen, maar ook in deze gereduceerde vorm is het ontwerp m.i. niet als een belangrijk document te beschouwen.

Het eerste artikel van de Declaratie luidt aldus: „Every State has the right to independence and hence to exercise freely, without dictation by any other State, all its legal powers, including the choice of its own form of government”. De vraag, die hierbij terstond rijst, is: wat is een „State”? Aan welke voorwaarden moet een gemeenschap voldoen om als Staat te gelden? Want het is zeker niet aard te nemen, dat elke gemeenschap, die zich met de naam „Staat” zou tooien, het recht op onafhankelijkheid zou bezitten. Men heeft echter geweigerd een definitie van de Staat in de Declaratie op te nemen, vrezende daarmee een eindeloos debat van theoretisch-staatsrechtelijke aard te zullen ontkenen. De Staat moest als een bekend begrip voorop worden gesteld; wie een verhandeling over olifanten houdt, aldus werd betoogd, behoeft toch ook niet eerst een definitie van een olifant te geven! Met dat al heeft thans het artikel, mede in aanmerking genomen, dat de gehele Declaratie blijkens het Rapport „should be applicable only to sovereign States” uitermate weinig betekenis. Welk nut heeft het vast te stellen, dat een soevereine Staat recht heeft op onafhankelijkheid, en zijn eigen Regering mag kiezen? Met het plechtiglijk vaststellen van zulke verités de La Palice zal men heus de wereld niet verder brengen!

In dezelfde trant gaat het door. Art. 2 luidt: „Every State has the right to exercise jurisdiction over its territory and over all persons and things therein, subject to the immunities recognized by international law”. Ook deze bepaling zal zeker voor niemand een onthulling zijn! In het Panamese ontwerp werd in die vorm verband gesproken van „the exclusive right”; in die vorm zou het artikel een positieve onjuistheid inhouden, en de meerderheid der Commissie weigerde dan ook het aldus te aanvaarden.

Art. 3 houdt in: „Every State has the duty to refrain from intervention in the internal or external affairs of any other State”. Alles komt hier erop aan, wat onder „intervention” en wat onder „internal or external affairs” van een Staat is te verstaan, en daaromtrent verschaft de Declaratie generlei licht. Ook dit artikel is derhalve weinig zeggend.

Evenmin kan men — voor zover het betreft Leden van de Verenigde Naties — veel waarde hechten aan artikelen, waarbij niet meer wordt gedaan dan verplichtingen vermelden, die reeds uit het Handvest van de Verenigde Naties voortvloeien; zoals de artt. 9, 10 en 12:

„Every State has the duty to refrain from resorting to war as an instrument of national policy, and to refrain from the threat or use of force against the territorial integrity or political independence of another State, or in any other manner inconsistent with international law and order” (art. 9);

„Every State has the duty to refrain from giving assistance to any State which is acting in violation of article 9, or against which the United Nations is taking preventive or enforcement action” (art. 10);

„Every State has the right of individual or collective self-defence against armed attack” (art. 12).

De bedoeling, die hierbij voorzat, was echter, deze verplichtingen door opneming in deze Declaratie algemene gelding te verschaffen, ook dus voor niet-leden van de Verenigde Naties. Op dit punt inderdaad is de Commissie revolutionnair; met klassieke volkenrechtsofopvattingen laat zich der constructie niet rijmen. Het zal merkwaardig zijn, hieromtrent eens de opvatting van de Zwitserse juristen te horen!

Enige artikelen houden zinloze phrases in als artikel 11, luidende: „Every State has the duty to refrain from re-

cognizing any territorial acquisition by another State acting in violation of art. 9". Hierbij zij in herinnering gebracht hoe reeds Telders in „De Gids" van 1938 tegen zulke inhoudloze verklaringen is te velde getrokken.

Het artikel, waaraan verschillende Europese leden nog de meeste waarde hechtten, was art. 14: „Every State has the duty to conduct its relations with other States in accordance with international law and with the principle that the sovereignty of each State is subject to the supremacy of international law". Hier vindt men duidelijk uitgesproken, dat souvereiniteit slechts bestaanbaar is binnen de door het Volkenrecht getrokken grenzen. Uit hetgeen hierboven omtrent het Sowjet-standpunt werd opgemerkt, is te begrijpen, hoe fel het Sowjet-lid zich tegen dit artikel heeft verzet. Het werd echter door alle overige leden aanvaard.

Verschillende onderwerpen, waarover veel verschil van gevoelen bestaat, als het leerstuk van de Staatsaansprakelijkheid, van de erkenning, enz., zijn buiten de Declaratie gelaten. Met het oog daarop heeft men in de Engelse titel uitdrukkelijk gesproken van „Draft Declaration on rights and duties of States" in plaats van „on the rights and duties of States", hetgeen echter in de Franse tekst niet tot uitdrukking kon worden gebracht.

Wat de erkenning betreft is zeer lang gediscussieerd over opneming van een artikel, zoals voorgesteld in art. 2 van het Panamese ontwerp, luidende: „Every State is entitled to have its existence recognized. The recognition of the existence of a State merely signifies that the State recognizing it accepts the person of the State recognized, together with all the rights and duties which arise out of international law. Recognition is unconditional and irrevocable". De meerderheid heeft zich tenslotte tegen de opneming van een zodanig artikel verklaard, overwegende, dat de gehele kwestie van de erkenning later onder de ogen zou moeten worden gezien. In één opzicht was deze beslissing te betreuren: overneming van het Panamese voorstel, zo nodig met een toevoeging als door de Britse Regering in haar opmerkingen over het ontwerp voorgesteld: „It should be made clear that recognition of an entity as a State in no way requires the entry into diplomatic, or any other particular relations with the entity so recognized", zou hebben duidelijk gemaakt, dat naast de *de jure* en *de facto* erkenning er een derde vorm van erkenning bestaat, de zuivere erkenning van het feitelijke bestaan als Staat; dit zou hebben bijgedragen tot een verheldering van de begrippen in deze materie, waaraan grote behoefte bestaat¹⁾.

Twee leden hebben tegen de Verklaring gestemd, het Sowjet-lid en het Amerikaanse lid. Het Sowjet-lid had, gelijk hierboven reeds opgemerkt, bezwaren op grond, dat de Declaratie de souvereiniteit der Staten niet voldoende eerbiedigde en de domestic jurisdiction bedreigde en dat men er in miste al datgene, wat tot het politieke wapenarsenaal der Sowjet-Unie behoort, zoals het zelfbeschikkingsrecht der volken, verbod van het atoomwapen, de plicht der Staten „to abstain from participation in any aggressive blocs such as the North Atlantic Pact and the Western Union, which under the cloak of false phrases concerning peace and self-defense are equally aimed at preparing new wars", enz., enz. Uiteraard behoorde hier ook toe: „the most important duty of States to take measures for the eradication of the vestiges of fascism and against the danger of its recrudescence". Niet slechts achtten vele Staten bestrijding van het actieve communisme veel belangrijker dan die van het in hun ogen niet veel meer betekende fascisme, maar bovendien maakt de bekende voorliefde der Sowjets, om alles, wat niet in hun ideologie past, tot fascisme te stempelen, opneming van dergelijke phrases niet aantrekkelijk. De aandrang van Sowjet-zijde, om in deze Declaratie

nog eens de rechten van de mens op te nemen, thans echter in de vorm van een verplichting der Staten om deze rechten te erkennen, vond terecht in de Commissie evenmin aanhang.

Merkwaardig was de tegenstem, die de vroegere Amerikaanse rechter in het Permanente Hof van Internationale Justitie Manley Hudson tegen het ontwerp in zijn geheel uitbracht, en die gegrond was op bezwaar tegen art. 6, luidende: „Every State has the duty to treat all persons under its jurisdiction with respect for human rights and fundamental freedoms, without distinction as to race, sex, language or religion". De houding van de heer Hudson toont wel aan hoe gevoelig de Verenigde Staten zijn ten opzichte van al wat met het negervraagstuk in verband staat. Het Amerikaanse standpunt kan enige verwondering wekken, aangezien toch het artikel niet veel meer doet dan herhalen hetgeen reeds in het Handvest der Verenigde Naties is neergelegd. De heer Hudson ziet echter in de tekst van art. 6 een stringenter bepaling dan in het Handvest terzake voorkomt. O.i. ten onrechte. Bovendien zal de Declaratie, evenals die inzake de rechten van de mens, geen rechtskracht hebben, slechts — zoals de heer Hudson zelf meermalen betoogde — als „standard of conduct" kunnen worden beschouwd en dientengevolge grote speelruimte bij de toepassing toelaten.

De ontwerp-Declaratie komt in de a.s. Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in September 1949 te Lake Success in behandeling. In het feit, dat het Panamese ontwerp reeds om opmerkingen aan de Leden van de Verenigde Naties was toegezonden — zij het ook, dat, blijkens het geringe aantal antwoorden, zeker niet van veel belangstelling voor deze materie was gebleken — vond de meerderheid van de Commissie aanleiding om raadpleging van de Regeringen, alvorens het ontwerp aan de Algemene Vergadering wordt voorgelegd, achterwege te laten. Het zal nu aan de Algemene Vergadering staan te beslissen, wat met het ontwerp zal worden gedaan, met name of het alsnog voor advies aan de verschillende Regeringen zal worden toegezonden.

Over de verdere werkzaamheid der Commissie zal in een volgend artikel worden gesproken.

Scheveningen

J. P. A. FRANÇOIS.

DE NA-OORLOGSE ONTWIKKELING VAN DE BLOEMBOLLENEXPORT.

Het Nederlandse bloembollenbedrijf heeft in de Nederlandse agrarische export reeds van oudsher een rol van betekenis gespeeld. Bij de opbouw van de export vanuit Nederland, direct na de oorlog, viel dit artikel weer op, doordat het één van de eerste was, waarvoor een afzet van enige betekenis kon worden bereikt en waarbij het vooral van belang was, dat deze export voor een belangrijk deel op de dollargebieden was gericht.

In verband met de belangrijke betekenis van het bloembollenbedrijf in ons agrarische bedrijfsleven, en met name in de exportpositie hiervan, lijkt het ons van belang na te gaan met welke moeilijkheden dit bedrijf tijdens de oorlog en in de eerste jaren daarna te kampen heeft gehad; hoe deze moeilijkheden zo goed mogelijk zijn opgelost en welk beleid ten aanzien van de naaste toekomst zal moeten worden gevolgd.

Bij het uitbreken van de oorlog in September 1939 werd de bloembollenteelt door de Nederlandse Regering zeer belangrijk ingekrompen met het oog op het wegvallen van belangrijke overzeese afzetgebieden. Hoe belangrijk deze overzeese afzetgebieden waren moge hieruit blijken, dat in 1938 Groot-Brittannië meer dan de helft van de totale bloembollenexport afnam, terwijl de Verenigde Staten van Noord-Amerika en Canada ook nog ongeveer één zesde van de totale export betrokken. Dit

¹⁾ Vgl. mijn „Handboek van het Volkenrecht", Deel I, 1949, 2e druk, blz. 181.

waren slechts de belangrijkste overzeese afzetgebieden; de verbindingen met een groot aantal minder belangrijke werden eveneens verbroken. De maatregel, om de teelt te beperken, was dus volkomen gerechtvaardigd en de vooruitzichten in het bloembollenbedrijf leken — speciaal na de overveldiging van ons land in Mei 1940 — zeer ongunstig.

De export naar één aantal continentale afzetgebieden werd tijdens de oorlog zo goed mogelijk gehandhaafd. In het bijzonder wordt hier gedacht aan de Scandinavische landen, Zwitserland, Frankrijk en België. Duitsland, waar reeds spoedig een grôte schaarste ook aan goederen met een luxueus karakter optrad en waar de geldomloop in de oorlogsjaren steeds toenam, werd daarnaast een afzetgebied, dat practisch de gehele verdere productie afnam. Dit heeft het bloembollenbedrijf in staat gesteld zich te handhaven en direct na de oorlog volledig voorbereid te zijn om de export weer te kunnen opnemen, wat in ons door de oorlog zo geteisterde land van grote betekenis bleek te zijn.

Alhoewel van Duitse zijde steeds aandrang werd uitgeoefend om het geteelde sortiment zoveel mogelijk op de wensen van de Duitse markt in te stellen, bleven de bloembollenkwekers hun sortiment — dat in hoofdzaak gericht was op de behoefte vooral in de overzeese afzetgebieden — handhaven, waartoe zij te meer aanleiding hadden, omdat ook de in Duitsland minder gewenste variëteiten grif werden verkocht. In het najaar van 1944 werd in overleg met de bevoegde Nederlandse instanties en zonder overleg met de bezettingsautoriteiten besloten de teelt van hyacinthen en tulpen weer uit te breiden, daar deze teelt in hoofdzaak was ingekrompen; de teelt van narcissen was in omvang niet veel kleiner dan bij het begin van de oorlog. Dit alles werd gedaan in de verwachting, dat de belangrijke afzetgebieden, welke het bloembollenbedrijf in de vooroorlogse jaren steeds overzee had gevonden, weer bereid zouden zijn dit product in belangrijke hoeveelheden af te nemen.

Weér een begin.

Direct na de bevrijding werd dan ook getracht om de relaties met de vroegere afnemers in de Verenigde Staten van Amerika en Canada te herstellen, doch het duurde enige maanden, voordat regelmatig schriftelijk en telegrafisch contact kon worden verkregen. Het verzendseizoen begon toen reeds angstig dicht te naderen, doch door het toestaan van belangrijke kortingen aan de aldaar gevestigde groothandelaren-wederverkopers bleek het desondanks mogelijk in het najaar van 1945 naar de Verenigde Staten nog voor ruim f 8,6 mln te exporteren en naar Canada voor f 720.000.

Uiteraard werd ook het verkeer met de bestaande afzetgebieden in Europa weer intensiever en kon ook de export daarheen weer omhoog worden gebracht. Moeilijk bleek het om de verbinding met Engeland, dat in de vooroorlogse jaren dit product onder een algemeen invoerrecht ad 10 pCt ad valorem zonder verdere vermindering toeliet, te herstellen. De Engelse regeringsinstanties waren aan de éne kant bereid tot de invoer van dit product van luxueuze aard over te gaan, doch moesten anderzijds rekening houden met de verlangens, welke te dezen aanzien werden geuit door de Engelse tuinbouw. De organisaties, die de Engelse belanghebbenden vertegenwoordigen, stelden zich op het standpunt, dat de Engelse tuinbouw — welke zeer door de oorlog geleden had en ook toen nog leed door gebrek aan brandstoffen en arbeidskrachten — geen belangrijke kwantá bloembollen uit Nederland zou kunnen opnemen. Bovendien werd in deze kringen zeer gevreesd voor een overmatige invoer met daaraan verbonden prijsbederf, waarover ook in de vooroorlogse jaren van die zijde reeds ernstige klachten waren geuit. Na vele besprekingen en na een persoonlijke stap van de Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening gelukte

het echter toch nog een invoercontingent voor bloembollen te verkrijgen en werd in het najaar van 1945 nog voor circa f 7,2 mln aan bloembollen naar Engeland geëxporteerd. Dit bracht de totale export in het jaar 1945 op f 27.778.130.

De gevolgde koers.

Na deze eerste activiteitsontplooiing begon men zich te bezinnen op de koers, welke in de naaste toekomst diende te worden gevolgd, om zo groot mogelijke resultaten voor de bloembollenexport te bereiken. Men moest trachten de markt opnieuw op te bouwen. Allereerst in Europa, waar men allereerste was gebonden aan de afwezende maatregelen, vervat in contingenten- en deviezenpolitiek, waardoor men in de meeste Europese landen trachtte om de import van producten van luxueus karakter zoveel mogelijk tegen te gaan. Anderzijds was een belangrijke markt te vinden in Noord-Amerika, waar belemmeringen van die aard niet werden ondervonden, maar waar de afnemers bevreesd waren voor prijsbederf en vooral voor goedkope na-offertes na het eigenlijke exportseizoen. Vóór de oorlog reeds waren veel klachten gehoord over het gebrek aan beleid, dat deze export in dit opzicht kenmerkte, en in de Verenigde Staten, maar vooral ook in Canada, kwam naar voren, dat, wanneer geen maatregelen zouden worden getroffen, welke een zekere stabiliteit op deze markten zouden brengen, de belanghebbende importeurs al het mogelijke zouden doen om door maatregelen hunnerzijds of door aandrang tot het treffen van maatregelen door hun regeringen, deze euvelen te onderbinden. Hoewel in het algemeen juist in deze afzetgebieden bemoeilijking van de invoer het allerminst werd gevreesd, begreep men toch in het bloembollenbedrijf, dat het van groot belang was om in dit opzicht de afnemers tevreden te stellen. Hieruit vloede voort een prijzenpolitiek, welke hierop neerkwam, dat bindende minimum-exportprijzen bij verordening van het Bedrijfschap voor Sierteeltproducten werden vastgesteld. Iedere individuele exporteur kon verkoopprijzen bedingen, welke boven deze minimumprijzen liggen, doch de laatste geven één waarborg aan de buitenlandse afnemers, dat niet later in het seizoen beneden een bepaald prijspeil kan worden verkocht. In verband met de tegenstand, die in vele Europese landen wordt ondervonden van de zijde van buitenlandse belanghebbenden, past ditzelfde stelsel ook volkomen in een politiek, welke ten doel heeft de medewerking van deze belanghebbenden in georganiseerd verband te verkrijgen om er bij hun regeringen op aan te dringen zo groot mogelijke contingenten voor de invoer van bloembollen in af te sluiten handelsverdragen op te nemen. In dit algemene kader is dan ook tot op heden het prijsbeleid ten aanzien van het buitenland zodanig geweest, dat door het stellen van minimum-exportprijzen een zo goede mogelijke relatie met de georganiseerde afnemers in het buitenland is verkregen. Naar het algemene oordeel heeft dit de ontwikkeling van de bloembollenexport in de na-oorlogse jaren bevorderd.

Bloembollen vormen een uitzondering op het merendeel der agrarische producten — wat de hiervoor gevoerde verkooppolitiek betreft; deze politiek is een actieve. Hierbij speelt het regelmatig bezoeken van de buitenlandse afnemers een grote rol. Daarnaast dient propaganda voor het verbruik dezer artikelen te worden gemaakt en het bloembollenbedrijf stond reeds spoedig voor de vraag, hoe dit het beste zou kunnen worden georganiseerd. De individuele exporteurs, die merendeels persoonlijk hun afnemers bewerken, maken ook op andere wijze reclame voor hun product. Het grote aantal individuele exporteurs maakt het echter practisch onmogelijk om deze propaganda op grote schaal te voeren. In het bijzonder wanneer men denkt aan de filmreclame, radioreclame, het adverteren in belangrijke periodieken, zal het duidelijk

zijn, dat hier alleen gezamenlijke pogingen kans op slagen hebben. Reeds vóór de oorlog werd op kleine schaal een collectieve reclame gevoerd, waarbij men zich voor een belangrijk deel richtte op beplanting in buitenlandse parken e.d. Na de oorlog besefte men, dat zovóór de niet-gecontingenteerde afzetgebieden, voor dat er nog grote mogelijkheden voor ontwikkeling van de markt liggen, onvoldoende moest zijn en heeft men deze collectieve reclame op belangrijk grotere schaal opgezet en vooral gedacht aan reclame in de tijd, dat particulieren hun bloembollen inkopen, dus in de herfst. Met name wordt hier aandacht besteed aan de Verenigde Staten en Canada, naast enkele Europese afzetgebieden, bijv. Zwitserland. In enkele gecontingenteerde landen werd ook wel iets gedaan, doch in verband met de onmogelijkheid om hier de afzet aanzienlijk uit te breiden, droeg dit meer het karakter van een goodwill-propaganda dan van werkelijke reclame. Hoe zeer dit vraagstuk in het bloembollenbedrijf leeft blijkt wel hieruit, dat nu jaarlijks ongeveer f 1 mln voor onpersoonlijke reclame wordt uitgegeven, terwijl het merendeel dezer gelden door de eigenlijke kwekers wordt bijeen gebracht.

De verdere ontwikkeling.

Met deze richtlijnen voor ogen begon men verdere activiteit te ontwikkelen. Het zou ondoenlijk zijn alle ondervonden moeilijkheden in de belangrijkste afzetgebieden ook maar kort te schetsen. Ten aanzien van Europa kwamen zij er steeds weer op neer, dat handelspolitieke bezwaren voor dit product — dat niet tot de noodzakelijke levensbehoeften behoort — moesten worden overwonnen. Dat dit met enig succes geschiedde blijkt wel uit de exportcijfers, welke in de na-oorlogse jaren als volgt verliepen (gegevens Bedrijfschap voor Sierteelt-producten):

1945	11.670.260 kg	f 27.778.130
1946	26.083.650 „	„ 54.496.300
1947	28.959.370 „	„ 70.738.920
1948	30.843.683 „	„ 74.470.866

Hierbij dient te worden vermeld, dat deze export in 1948 naar 80 verschillende landen plaatsvond. Vele dezer afzetgebieden zijn onbelangrijk en bieden ook weinig toekomstmogelijkheden in verband met klimaat en eigen flora, maar het aantal wijst er toch op hoe zeer deze export een wereldexport is.

Wanneer wij de belangrijkste afzetgebieden nader bezien aan de hand van de exportcijfers over 1948, dan zien wij, dat Engeland met f 24.222.800 weer de belangrijkste afnemer is. Ten aanzien van dit land valt er een opmerkelijke stijging in het exportcijfer waar te nemen. In 1946 bedroeg de afzet daarheen f 10.767.000, in 1947 f 21.431.100. Deze stijging zal in de toekomst echter niet in dezelfde mate kunnen worden voortgezet, daar men zich in Engeland op het standpunt stelt, dat de hoeveelheden bloembollen, welke vóór de oorlog door Engeland werden gekocht, tot een dergelijk marktbederf hebben aanleiding gegeven, dat er alle aanleiding is deze import af te remmen. Verwacht mag worden, dat een langzame stijging in de naaste toekomst nog wel kan plaatsvinden, maar een snelle stijging wordt onmogelijk geacht. Zodra de Engelse markt tekenen van verzadiging vertoont is er dan ook alle aanleiding, om — ondanks contingenteringsmaatregelen — door grootscheepse propaganda de vraag van het bloemenlievende Engelse volk te activeren.

In grootte vormen de Verenigde Staten de daarop volgende afnemer. Reeds in 1946 namen zij voor f 19.400.000 af en bleven ongeveer voor hetzelfde bedrag afnemen (ruim f 19.200.000 in 1948). Dat hier na 1946 geen verdere stijging kon worden bereikt, is voornamelijk te wijten aan een verandering in structuur van de export op Amerika. Steeds minder worden de bloembollen aldaar gekocht door de zgn. broeiers, dus om ze in de wintermaanden in

bloei te trekken, door de concurrentie van de met vliegtuigen aangevoerde bloemen uit het Zuiden van de Verenigde Staten, waarbij voornamelijk aan de gladiolen moet worden gedacht. Het feit, dat enkele belangrijke narcissen-varieteiten, welke in Amerika worden geteeld, naar het klimaat vroeger tot bloei kunnen worden gebracht dan de Nederlandse narcissen, is ook een oorzaak van deze structuurwijziging. Het teruglopen van deze afzet is echter opgevangen door de verkoop van bloembollen voor tuin- en parkbeplanting, waarop in hoofdzaak de gevoerde propaganda is gericht. Verwacht mag dan ook worden, dat bij het tot staan brengen van de daling in de zgn. broeiersafzet deze export een verdere ontwikkeling te zien zal geven, al zal hiervoor een intensief bewerken van dit afzetgebied noodzakelijk blijven.

Het volgende in grootte hierop volgend afzetgebied is Zweden, dat in 1947 voor ruim f 10.600.000 afnam en in 1948 voor f 8.900.000. Vooral in dit Noordelijk gelegen land heeft men in de lange en donkere winter behoefte aan voorjaarsbloemen en Zweden is dan ook het land, dat per hoofd van de bevolking het meeste afneemt. De teruggang is dan ook uitsluitend te wijten aan de door Zweden gevoerde handelspolitiek.

Ook Frankrijk is steeds een belangrijke afnemer dezer producten geweest en nam in 1948 voor f 5.740.000 af. Het in het handelsverdrag gestelde contingent is echter voldoende en het zal slechts mogelijk zijn om door intensieve bewerking en collectieve reclame de afzet naar dit-land verder te ontwikkelen.

Canada, dat voor f 2.160.000 afnam, Italië met f 1.000.000, Noorwegen met f 1.120.000, Zwitserland met f 1.660.000 vormen voorts afzetgebieden van betekenis, die, behoudens Zwitserland, waar de invoer vrij kan geschieden, hun eigen moeilijkheden bieden, maar ook hun mogelijkheden bij een zich verruimend handelsverkeer.

In de Balkanlanden en voornamelijk in Tsjechoslowakije werd ook altijd een afzetgebied van betekenis gevonden. Het zich meer afwenden van de Westerse economie door deze landen beïnvloedt de afzet daarheen echter ongunstig en de mogelijkheden voor de toekomst mogen voor deze landen voorshands niet hoog worden aangeslagen.

Zoals van zelf spreekt vormt ook Duitsland een probleem. In de eerste jaren na de oorlog was het — wij zouden haast zeggen zoals van zelf spreekt — onmogelijk om bloembollen naar dit land te exporteren, doch in het eerste handelsverdrag tussen Nederland en de Bizone gelukte het een contingent van \$ 300.000 voor dit artikel te doen opnemen. De vooruitzichten voor dit land met zijn verwoeste steden — waarbij niet uit het oog mag worden verloren, dat juist in steden de meeste bloemen worden gebruikt — en zijn geringe koopkracht kan niet te optimistisch worden beoordeeld. Toch mag worden verwacht, dat vanuit dit kleine begin een verdere ontwikkeling zal kunnen plaatsvinden, hetgeen voor de problemen, waarvoor het bloembollenbedrijf is gesteld en waarop hieronder nog kort zal worden ingegaan, van grote betekenis zal zijn.

Ook België en Luxemburg, waarheen in 1948 nog voor f 2.000.000 werd verzonden, vormen een afzetgebied van betekenis voor het bloembollenbedrijf. Wanneer de Economische Unie tot stand zal zijn gekomen, moet echter worden verwacht, dat de export van de in Nederland geforceerde holbloemen de export van bloembollen voor een nog niet te beoordelen gedeelte zal verdringen en dat in België en Luxemburg de afzetpogingen op de parken tuinbeplantingen zullen moeten worden gericht. Uit een oogpunt van het gehele bloembollenbedrijf bezien vormt dit geen ernstig probleem, daar voor iedere holbloem een bloembol nodig is. Wanneer de Economische Unie ertoe zou leiden, dat de gevoerde prijspolitiek ten aanzien van derde landen onmogelijk zou worden, zou dit echter voor het bloembollenbedrijf ernstige gevolgen

hebben en alles zal er dan ook op moeten worden gezet om de noodzakelijke prijspolitiek ten opzichte van derde landen te kunnen handhaven.

Het toekomstig beleid.

Dit brengt ons op het beleid, dat voor de toekomst zal moeten worden gevolgd. Zeker wanneer de handelspolitieke situatie grote moeilijkheden aan deze export in de weg blijft leggen, maar ook wanneer een ruimer handelsverkeer de mogelijkheden voor deze tak van bedrijf zou vergroten, is het van groot belang, dat de directe afnemers in het buitenland geen gerechtvaardigde klachten kunnen uiten over de door Nederland gevoerde verkoop- en prijspolitiek. Wanneer deze export zowel naar gecontingenteerde landen als naar landen, die deze producten vrij toelaten, verder moet worden ontwikkeld, is het noodzakelijk, dat de buitenlandse afnemers ook kunnen rekenen op een zekere stabiliteit in hun markt en dat wordt voorkomen, dat na het eigenlijke exportseizoen veel lagere offertes deze markt komen verstoren. Dit kan in feite alleen worden bereikt, wanneer bindende minimum-exportprijzen worden gehandhaafd, met de vrijheid voor iedere exporteur om de verkoopprijs op of boven dit peil te stellen, hetgeen moet kunnen worden beoordeeld in verband met sortiment en aard van de afnemer.

Ook in deze situatie zal een zo groot mogelijke export alleen kunnen worden bereikt, wanneer de handelspolitieke toestand in de wereld zich zodanig wijzigt, dat kwantitatieve invoerrestricties tot het verleden behoren. Zolang dat niet het geval zal zijn, zal de export van deze artikelen ook onvoldoende blijven in verhouding tot het productiepotentieel in Nederland. Wij zien dit reeds uit de na-oorlogse cijfers, wanneer deze worden vergeleken met de vooroorlogse. Als wij het totaalcijfer in gewicht bezien, dat hieronder volgt aan de hand der gegevens van het C.B.S.:

1936	43.714.000	kg	bruto
1937	43.127.000	"	"
1938	52.155.000	"	"
1945	13.710.000	"	"
1946	30.109.000	"	"
1947	34.359.000	"	"
1948	30.748.000	"	"

dan blijkt hieruit, dat, ondanks de gunstige ontwikkeling van de geldwaarde van deze export; het exportkwantum nog zeer achter blijft bij wat het voor de oorlog was. Daar dit product, bij een productie gelijk aan de vooroorlogse, voor circa 90 pCt moet worden geëxporteerd, daar de binnenlandse markt naar verhouding weinig mogelijkheden biedt, is het gevolg van deze te lage export in kwanta een groot jaarlijks overschot, dat onverkoopbaar is en dat via het Bloembollen-Surplusfonds door de gezamenlijke vakgenoten, op basis van de minimumprijzen voor het binnenland, uit de markt wordt genomen en tot veevoeder wordt verwerkt. Het gevolg hiervan is, dat in de naar verhouding nog gunstige ontwikkeling na de oorlog, de bloembollenkwekerij als zodanig niet rendabel kon worden gemaakt, daar deze marktoverschotten te zwaar drukken op het financiële resultaat.

Het bloembollenbedrijf is bereid om volle activiteit te ontplooiën, om een prijsbeleid te voeren, dat de export zoveel mogelijk zal bevorderen en om door collectieve propaganda op grote schaal de afzet zoveel mogelijk te stimuleren. Met de zo gewaardeerde medewerking van de onderhandelaren bij handelsverdragbesprekingen moeten dan verdere goede resultaten worden verwacht. Maar zolang men in Europa de import van niet-noodzakelijke goederen zoveel mogelijk tracht te weren, zal, ondanks alle pogingen om hier overheen te springen, dit bedrijf grote moeilijkheden blijven ondervinden.

Voorburg.

Dr A. J. VERHAGE.

DE COÖPERATIEVE AANKOOP VAN BEDRIJFSBENODIGDHEDEN VOOR DE LANDBOUW.

Inleiding.

Zoals bekend, heeft de ontwikkeling van de Nederlandse landbouw zich sinds de agrarische crisis van de jaren tachtig gekenmerkt door een sterke intensivering en rationalisering van de productie. Zij is terzelfdertijd in de richting gegaan van een veredelingslandbouw, die de grondstoffen uit het buitenland betreft en de eindproducten daarheen afzet, m.a.w., onze landbouw kreeg een verkeersindustriële karakter.

Eerst na de aanvang van dit proces was de belangrijkste voorwaarde vervuld voor het coöperatief optreden der boeren, tot uiting komend in de stichting van afzet- en verwerkingscoöperaties voor agrarische producten en in het oprichten van coöperaties ten behoeve van de aankoop van bedrijfsbenodigdheden als kunstmeststoffen, veevoederartikelen, zaaizaad, pootgoed en, in een latere fase, bestrijdingsmiddelen en landbouwwerktuigen.

Van de zijde der economen is tot dusverre nog slechts weinig aandacht geschonken aan de krachtige groei van de landbouwcoöperatie, die tegen het einde van de vorige eeuw aanvang en een belangrijk aspect vormt van de economische ontwikkeling van ons land in de moderne tijd. Het is weinig bekend, dat omstreeks 1939 de door de boeren coöperatief geëxploiteerde fabrieken 90 pCt van de aardappelmeel-, 82 pCt van de boter-, ongeveer 75 pCt van de kaas-, 62 pCt van de stocarton- en 60 pCt van de suikerproductie van ons land voor hun rekening namen. Groenten werden voor bijna 100, fruit voor 60, eieren voor bijna 40 en zaaizaad en pootgoed voor ongeveer 35 pCt via coöperatieve instellingen afgezet. Het aandeel van de coöperaties in de aankoop van kunstmeststoffen en veevoerders bedroeg voor beide categorieën producten meer dan 60 pCt. Van economisch gezichtspunt biedt het optreden van de coöperatie op de genoemde gebieden interessante aspecten. Zij zijn nog slechts weinig onderzocht. Speciaal de vraagstukken betreffende de invloed van de coöperaties op de marktstructuur der verschillende producten vormen nog een bijna onontgonnen terrein van theoretische analyse.

Wij stellen ons voor, in een tweetal artikelen een overzicht te geven van de ontwikkeling van een der belangrijkste takken van de landbouwcoöperatie in ons land en wel van het aankoopcoöperatiewezen. Dat daarbij slechts de meest markante punten naar voren kunnen worden gebracht en dat aan tal van details, hoe interessant op zichzelf soms, zal moeten worden voorbijgegaan, behoeft wel geen nadere uiteenzetting.

In de eerste plaats zal thans worden ingegaan op de oorzaken, die de coöperaties voor de aankoop van bedrijfsbenodigdheden in de landbouw in het leven hebben geroepen. Daarna zal de structuur en de werkwijze dezer coöperaties worden behandeld. Vervolgens komt de geografische verspreiding der aankoopcoöperaties ter sprake. Nadat voorts aandacht is geschonken aan haar samenwerking in coöperatieve regionale centrales, zullen tot slot enkele opmerkingen over de betekenis van de landbouw-aankoopcoöperaties worden gemaakt.

In een volgend artikel zal de geschiedenis worden beschreven van de Nationale Coöperatieve Aan- en Verkoopvereniging voor de Landbouw, „Centraal Bureau” te Rotterdam, die dezer dagen haar vijftigjarig bestaan herdenkt.

Het ontstaan der aankoopcoöperaties.

De eerste aankoopcoöperatie, genaamd „Welbegrepen Eigenbelang” werd in 1877 te Aardenburg in Zeeland opgericht. Zij telde 8 leden. In 1939 werkten er in ons land bijna 1.400 aankoopverenigingen, waarbij ruim 160.000 boeren waren aangesloten.

De eerste factor, die de aankoopcoöperaties in het leven riep, was het enorme geknoei met de aangekochte kunstmeststoffen en veevoeders. De kwaliteit dezer producten kon door de boeren niet „op het gezicht” worden beoordeeld. Een chemische analyse was daartoe noodzakelijk. Van deze omstandigheid is schromelijk misbruik gemaakt. Dat vervalsing van de kwaliteit der genoemde grondstoffen schering en inslag was, wordt treffend aangetoond door het feit, dat de Overheid maatregelen nam om het bedrog de kop in te drukken. Zij ging over tot het instellen van de zgn. openbare controle op de aangekochte grondstoffen. De Rijkslandbouwproefstations werden met de uitvoering daarvan belast. Op de werkwijze van het instituut der openbare controle gaan wij niet in. Voor de individuele boer kleefden er bezwaren aan: van het trekken der monsters, waarvoor terecht stringente voorschriften waren gegeven, kwam meermalen niet veel terecht, bovendien was het invullen der formulieren, vereist voor het aanvragen van een chemische analyse, in vele gevallen eveneens bezwaarlijk.

Door gemeenschappelijk tot aankoop over te gaan konden deze bezwaren uit de weg worden geruimd. In het bestuur der gestichte aankoopverenigingen kregen namelijk personen, zoals vooraanstaande boeren, burge-meesters, onderwijzers, enz., zitting, die voldoende ontwikkeld waren om de formaliteiten, verbonden aan het trekken der monsters en het aanvragen van een analyse, te vervullen. De belangrijkste factor, die het ontstaan der aankoopverenigingen heeft teweeggebracht, was het streven der boeren naar een zo groot mogelijke waarborg van de kwaliteit der aangekochte grondstoffen, door middel van een zo effectief mogelijke benutting van het controle-apparaat der Rijkslandbouwproefstations.

De tweede oorzaak was het streven, de landbouwbedrijfsbehoeften tegen zo laag mogelijke prijzen in te kopen. De kleinhandelsmarkt voor de grondstoffen kenmerkte zich door de aanwezigheid van talrijke monopolistische elementen. De boeren waren gewoonlijk niet vrij in de keuze van hun leveranciers, doch gedwongen om met een bepaalde handelaar in commercieel contact te treden. Vooral op de zandgronden waren zij gewoonlijk afhankelijk van de dorpswinkeliers, die boter en eieren opkochten in ruil voor kunstmest en/of veevoeders en hun bedrijfscredieten verschafte. Een sterk staaltje van deze afhankelijkheid en van de sterke pressie, die soms op de boeren werd uitgeoefend, om hen van aansluiting bij een aankoopvereniging te weerhouden, levert de volgende circulaire, die in 1892 in Oost-Noord-Brabant werd verspreid:

„Landbouwers,

Ter waarschuwing in het belang en voordeel der landbouwers maken de vereenigde boterkoopers, welke de botermijnen van Uden, Zeeland, Mil, Boekel, Erp, enz., bezoeken langs deze weg aan de landbouwers bekend, dat door hen is besloten, voortaan bij het koopen der boter er bijzonder op te letten, welke landbouwers lid eener landbouw-club zijn of bij een club hun benodigde waren halen!

Nog eens: Dit zij ter waarschuwing. Zegt het voort”.

Ook in andere delen van het land was de economische afhankelijkheid der boeren van hun leveranciers een vrij veel voorkomend verschijnsel. Tengevolge van de monopolistische elementen in de prijsvorming waren de afnemers van kunstmest en veevoeder genoodzaakt, hogere prijzen te betalen, dan bij vrije concurrentie het geval geweest zou zijn. Door stichting van aankoopcoöperaties slaagden de boeren er in, een grotere mate van concurrentie op de kleinhandelsmarkt in het leven te roepen. De aankoopverenigingen leverden haar leden de benodigdheden tegen kostprijzen. Het deel van het inkomen der boeren, dat anders in de vorm van monopolioide winsten aan het kleinhandels-apparaat ten goede zou zijn gekomen, bleef thans voor de

boerenstand behouden. De coöperatie werkte dientengevolge prijsverlagend over het gehele gebied van haar werkterrein. Hierin ligt de tweede economische rechtvaardigingsgrond voor het ontstaan der plaatselijke aankoopcoöperaties, die een reële taak te vervullen hadden.

Typen aankoopcoöperaties.

Wij kunnen onderscheid maken tussen enkelvoudige aankoopcoöperaties, die zich uitsluitend tot de aankoop beperken en samengestelde, welke daarenboven andere economische functies uitoefenen.

De eerste aankoopcoöperaties waren zgn. bestelverenigingen en werkten op zeer eenvoudige wijze. Zij kenden geen continuïteit in de bedrijfsuitoefening. De bestellingen der leden werden een of meermalen per jaar opgenomen en tot een grote partij samengevoegd, waarvan de leverantie bij aanbesteding aan de laagste inschrijver werd gegund. De leden haalden zelf, na aankomst van de partij, het door hen bestelde quantum aan de loswal of het station af. Een dergelijke vereniging werkte goedkoop: contante betaling werd geëist, voorraden werden niet aangehouden, de administratie was eenvoudig, vaste kosten kwamen niet voor. Tegenwoordig treft men ze nog aan voor de aankoop van kunstmeststoffen in de akkerbouwstreek (Groningen, de Veenkoloniën, Zeeland).

De bestelverenigingen schoten tekort bij de aankoop van veevoeder, dat het gehele jaar door wordt gebruikt. De kleine boeren hadden nl. geen zekerheid, dat zij de betrekkelijk grote partijen op het moment van aankomst zouden kunnen betalen. Om hen in staat te stellen, geregeld kleine hoeveelheden te kunnen betrekken, moesten de aankoopverenigingen voorraden aanhouden, m.a.w., op de te verwachten behoefte der leden anticiperen. De vereniging te Lonneker ging in 1896, als eerste in ons land, tot de exploitatie van een pakhuis over. Talrijke aankoopcoöperaties volgden dit voorbeeld. Deze zgn. verenigingen met een geregeld bedrijf kwamen dus in het bezit van eigendommen. In tegenstelling tot de bestelverenigingen, die gewoonlijk als losse verenigingen optraden, moesten zij dus rechtspersoonlijkheid bezitten. Aanstelling van een bedrijfsleider werd bovendien noodzakelijk. Het element der vaste kosten ging een veel grotere rol spelen, hetgeen ertoe leidde, dat deze verenigingen een op expansie gerichte bedrijfspolitiek gingen voeren. Verschillende dezer aankoopcoöperaties (bijv. die te Leeuwarden en te Meppel) hebben zich tot belangrijke instellingen ontwikkeld: zij exploiteren graansilo's en kunstmestpakhuisen, malerijen en veevoederfabrieken, graandroog- en zaadreinigingsinstallaties, enz. Bovendien namen verenigingen de exploitatie van pootaardappelbewaarplaatsen, grasdrogerijen en aardappelstomers ter hand.

Deze verenigingen worden in hoofdzaak gevonden in de streken, waar veel vee wordt gehouden: de weidegebieden en de zandgronden.

Sommige aankoopverenigingen met een geregeld bedrijf hebben een samengesteld karakter. Zij oefenen nog andere economische functies uit. Combinatie met een zuivelfabriek komt in Drente vrij veel voor. In enkele gevallen, hoofdzakelijk op de zandgronden, zijn de aankoopcoöperaties met boerenleenbanken gecombineerd. Op de oorzaken van dit verschijnsel en op de daaraan verbonden voor- en nadelen zullen wij hier niet ingaan. Sinds de jaren dertig hebben talrijke aankoopverenigingen de afzet van agrarische producten ten behoeve van haar leden ter hand genomen. De afzet vormt thans een meer en meer in belang toenemend onderdeel van haar activiteit.

De geografische verspreiding der aankoopverenigingen.

Berekend kan worden, dat het percentage leden van landbouw-aankoopcoöperaties op het totale aantal gebruikers van meer dan 1 ha grond in 1938 bijna 70 bedroeg. Het overeenkomstige percentage voor de verschillende delen van ons land liep sterk uiteen. Ruwweg

kan men zeggen, dat het op de zandgronden in de Oostelijke en Zuidelijke provincies hoger was, in de weidegebieden lager, terwijl het in de akkerbouwstreken op de zeelei ongeveer met het landgemiddelde overeenkwam. Welke omstandigheden hebben het belangrijke geografische verschil in dit percentage veroorzaakt?

Als eerste factor, die daarop invloed uitoefende, kan op het verschil in inkomensstructuur worden gewezen. Het euvel van de financiële en sociale afhankelijkheid der boeren van hun leveranciers kwam speciaal bij de kleine zandboeren het meest voor. Daar was de noodzaak om tot coöperatieve aankoop over te gaan het sterkst aanwezig. In de overige delen van het land waren de landbouwbedrijven in het algemeen groter en de boeren kapitaalkrachtiger, zodat zij een sterkere positie tegenover hun tegenpartij op de markt innamen. De drang tot gemeenschappelijke aankoop was hier dus minder intens.

Daarnaast speelde de structuur der boerenbedrijven een rol. In Groningen, de Veenkoloniën en Zeeland heeft de coöperatieve aankoop onder de daar gevestigde, doorgaans welgestelde, boeren grote opgang gemaakt. In deze akkerbouwstreken betrof hij echter bijna uitsluitend kunstmeststoffen, die zich door middel van bestelverenigingen bij uitstek tot gezamenlijke aankoop leenden.

Tenslotte is wellicht het verschil in sociale structuur in de verschillende delen van ons land van invloed geweest. Het saamhorigheidsgevoel was bij de boerenbevolking op de zandgronden, die tot laat in de vorige eeuw economisch nagenoeg zelfgenoegzaam bleven, van oudsher sterk ontwikkeld. De psychologische voorwaarde voor coöperatie, een zekere mate van gemeenschapsbesef, waarbij een deel van de individuele vrijheid van beslissing aan het collectieve coöperatieve orgaan wordt overgedragen, was dus op de zandgronden in het algemeen vervuld. De bevolking in de overige delen van ons land, waar handel en scheepvaart bloeiden en wier economische zelfgenoegzaamheid, ook wat het platteland betrof, ten dele reeds in de Middeleeuwen was verdwenen, was daarentegen individualistischer en onafhankelijker van aard en dus moeilijker tot coöperatie te brengen.

Met deze opmerkingen is geen waterdichte oplossing voor het gestelde probleem gegeven. Een aantal factoren, dat de betrekkelijk geringe ontwikkeling van de coöperatieve aankoop in het Westen van ons land waarschijnlijk mede heeft beïnvloed, is echter genoemd.

De Rooms-Katholieke aankooporganisaties.

Wij zullen hier niet diep op de verhouding van de aankoopcoöperaties tot de algemene, niet-commerciële landbouworganisaties (de standsorganisaties) ingaan. Deze stellen zich, zoals bekend, in hoofdzaak ten doel de behartiging van de sociale en culturele belangen van de boerenstand en het geven van vaktechnische voorlichting. In de loop der jaren heeft zich in de standsorganisaties een splitsing volgens religieuze scheidingslijnen voltrokken. In het raam van dit artikel vraagt speciaal de verhouding tussen de Rooms-Katholieke standsorganisaties en het aankoopcoöperatiewezen onze aandacht. Weliswaar is ook bij de „neutrale” landbouworganisaties de band met de aankoopverenigingen, vooral plaatselijk, zeer zeker niet afwezig, doch deze is minder systematisch volgens een richtinggevend conceptie gelegd.

De Rooms-Katholieke standsorganisaties hebben van de aanvang af de behartiging der zedelijke en stoffelijke belangen der aangesloten boeren door middel van coöperaties krachtig bevorderd. Speciaal de coöperatieve aankoop had haar volle aandacht. De plaatselijke afdelingen der Rooms-Katholieke (aarts)diocesane boerenbonden fungeerden bijna zonder uitzondering tevens als aankoopvereniging. (Speciaal in het Oosten van ons land was dit met de niet-Rooms-Katholieke dorpslandbouwverenigingen eveneens dikwijls het geval.)

De nauwe betrekking tussen de lokale aankoopvereni-

gingen en de daarmee samenvallende plaatselijke boerenbonden heeft, wat het R.-K. aankoopcoöperatiewezen betreft, haar stempel op de regionale organisatie van de aankoop gedrukt. De (aarts)diocesane standsorganisaties zijn er nl. toe overgegaan, de onder haar ressorterende boerenbonden-aankoopverenigingen tot gemeenschappelijke centrale aankoop binnen het kader van haar organisatie te brengen. Tot dat doel riepen zij instellingen in het leven, die met het uitoefenen van de coöperatieve groothandelsfunctie ten behoeve van haar plaatselijke afdelingen werden belast.

Zo ontstond de Coöperatieve Centrale Handelsvereniging G.A., thans gevestigd te Veghel, als orgaan van de Noord-Brabantsche Christelijke Boerenbond. Het bedrijf te Veghel, dat zij exploiteert, is in de loop der jaren uitgegroeid tot een modern ingericht, sterk gemechaniseerd grootbedrijf, met silo's, malerijen, mengvoederbedrijven en opslagruimten voor kunstmest, o.a. een kaliloods voor 18.000 ton kali. Haar omzet bedroeg in 1938 bijna 450.000 ton met een waarde van bijna f 25 mln. De belangrijkste bron, waaruit zij haar middelen verkreeg, vormde de interne expansiefinanciering. Zo waren de vaste activa, waarin f 6 mln was geïnvesteerd, in 1939 bijna geheel afgeschreven. De bedrijfsvoering onderging een sterke centralisatie; geleidelijk ging de C.H.V. over tot het stichten van filialen, die in eigen beheer werden geëxploiteerd. Het aantal plaatselijke afdelingen, dat de aankoopfunctie zelfstandig uitoefende, nam dientengevolge af. In 1938 werden de prijzen voor ieder artikel over het gehele gebied van de C.H.V. uniform gemaakt.

Als tweede belangrijke R.-K. centrale aankooporganisatie zij „Landbouwbelang” te Roermond genoemd, de handelsinstelling van de Limburgsche Land- en Tuinbouwbond. Haar omzet bedroeg in 1938 bijna f 9 mln. Plaatsruimte belet ons nader in te gaan op de coöperatieve groothandelsorganen der beide andere R.-K. (aarts)diocesane boerenbonden, te Arnhem en te Haarlem.

De vier R.-K. regionale groothandelscoöperaties hebben in 1939 gezamenlijk een landelijke topcoöperatie opgericht, de Coöperatieve Centrale In- en Verkoopvereniging voor gewestelijke Landbouw In- en Verkooporganisaties, de C.I.V. Zij heeft geen eigen kapitaal, het werkkapitaal wordt verstrekt door haar vier leden, die voor haar verbintenissen aansprakelijk zijn. Zij heeft dus een federatief karakter. Ondanks de moeilijke omstandigheden bereikte zij in 1940 een omzet van bijna 45.000 ton.

Tijdens de Duitse bezetting is de betrekking tussen de aankooporganisaties (en andere coöperaties) en de standsorganisaties verbroken, ook bij de niet-Rooms-Katholieke instellingen. Dank zij het energieke optreden, speciaal van Dr G. W. M. Huysmans, de latere Minister van Economische Zaken, kon echter worden voorkomen, dat het netto-vermogen der R.-K. coöperatieve organisaties van ongeveer f 15 mln in het beheer van de toenmalige Landstand overging.

De betekenis der aankoopcoöperaties.

Welke is nu de betekenis, die aan het coöperatieve aankoopwezen in de landbouw moet worden toegekend?

Het voornaamste doel der aankoopverenigingen was en is het verkrijgen van waarborgen voor een goede kwaliteit der aangekochte benodigdheden. Mede door welbewust en stelselmatig de mogelijkheid van controle, geboden door de Rijkslandbouwproefstations te benutten, zijn de knoeierijen met de kunstmest, het veevoer en het zaaizaad in pootgoed tot een te verwaarloosend omvang teruggebracht. Dat geen boer tegenwoordig meer bevreemd behoeft te zijn, zijn geld aan waardeloos materiaal uit te geven, dankt hij aan de aankoopcoöperatie, ook als hij zijn artikelen elders betreft.

Het tweede belangrijke doel was: aankoop tegen zo laag mogelijke prijzen. Ook dit doel is bereikt. De aankoopcoöperaties zouden er zeker niet in geslaagd zijn, haar

aandeel in de aangekochte hoeveelheden kunstmest en veevoeder tot meer dan 60 pCt op te voeren, als haar prijzen niet concurrerend waren geweest. Men moet niet uit het oog verliezen, dat de grote meerderheid der boeren niet uit principiële of idealistische overwegingen coöpeert. Zakelijke motieven geven daarbij de doorslag. De aankoopcoöperaties hebben thans een dominerende positie op de binnenlandse markt der belangrijkste bedrijfsbenodigdheden. Tegenwoordig biedt de particuliere handel bedrijfsbenodigdheden in het algemeen aan tegen prijzen, die weinig van die der coöperaties afwijken. Het directegeldelijke voordeel van het lidmaatschap ener aankoopcoöperatie is sterk verminderd, juist tengevolge van het optreden dezer coöperaties. Haar verdere uitbreiding ondervindt dientengevolge belemmering. Dit is het normale lot van een coöperatieve beweging, die slaagt.

In de derde plaats zijn de aankoopcoöperaties een machtig middel gebleken om speciaal de kleine boeren te verlossen van de druk van hun leveranciers-afnemers. De opkomst en de ontwikkeling van de doelmatig functionerende organisatie van het boerenleenbankwezen had daar eveneens veel invloed op, evenals de verbeterde conjunctuur. Het gevolg was, dat vele boeren economisch een grotere vrijheid van beweging kregen, waardoor hun gevoel van eigenwaarde en hun zelfstandigheid werden vergroot. Wij stuiten hier op een sociaal aspect van groot belang.

Als vierde punt zij de versterking van de standsorganisaties gereleveerd. Door het opnemen van de aankoopcoöperaties in de organisatorische structuur der standsorganisaties kregen deze laatste nieuw bloed. Zij waren dientengevolge in staat krachtiger en met meer gezag op te treden bij de bevordering van de algemene, sociale, culturele en economische belangen van de boerenstand.

Tenslotte kan, als vijfde belangrijke aspect van de invloed der aankoopcoöperaties, worden gewezen op de stimulans, die van haar op het verbruik van verschillende grondstoffen voor de landbouw is uitgegaan. „Het valt niet te ontkennen” aldus een vooraanstaand kunstmesthandelaar in 1900, „dat het gebruik van kunstmeststoffen in Nederland zijn tegenwoordige uitbreiding voor een goed deel mede te danken heeft aan het feit, dat de coöperatieve aankoop van dit artikel al spoedig in zwang is gekomen”. De aankoopcoöperaties zijn dus méér dan uitsluitend een exponent van de ontwikkeling van onze landbouw gedurende de laatste halve eeuw. Op haar beurt hebben zij het proces van intensivering der agrarische productie, dat na de agrarische crisis der jaren tachtig aanging, versneld. Een nationaal belang van primaire betekenis was daarmede gediend.

's-Gravenhage.

Dr J. H. VAN STUIJVENBERG.

DE I.M.F. BETALINGSBALANS.

Het begrip „betalingsbalans”:

Alvorens tot een bespreking van de inhoud en de wijze van samenstelling van de betalingsbalans, opgemaakt volgens het schema van het „International Monetary Fund” (I.M.F.), over te gaan, zal eerst worden nagegaan wat het Interfund onder een „betalingsbalans” verstaat¹⁾. De betalingsbalans bedoelt in het algemeen de wederzijdse betrekkingen, die er tussen de economie van het eigen land en die van het buitenland bestaan, weer te geven. Deze wederzijdse economische betrekkingen vallen uiteen in een stroom van goederen en diensten, zgn. werkelijke transacties, en een stroom van betalingen, resp. verplichtingen, zgn. financiële transacties, tussen het eigen land en het buitenland, d.w.z. tussen ingezetenen en niet-ingezetenen van een land en omgekeerd. De I.M.F. betalingsbalans registreert nu beide voren-

genoemde stromen (met inbegrip van de goudbeweging) en in verband hiermede wordt de betalingsbalans gedefinieerd als een „overzicht van de systematische optekening van alle economische transacties, die gedurende een bepaald tijdvak, doorgaans een jaar, ten opzichte van het buitenland, resp. tussen ingezetenen en niet-ingezetenen, plaatsvinden”. De naam betalingsbalans is dus minder juist; beter zou men kunnen spreken van een transactie-overzicht van de wederzijdse goederen- en betalingsstromen. Wanneer nu verder in dit artikel gemakshalve wordt gesproken van betalingsbalans, dan wordt hiermede bedoeld: transactie-overzicht.

Inhoud.

De I.M.F. betalingsbalans verschilt in wezen sterk met de vroeger gepubliceerde betalingsbalansen, die werden opgemaakt volgens het Volkenbondsschema en die de betalingen („transfers”) tussen ingezetenen en niet-ingezetenen door middel van banken in het eigen land registreerden. Hierop zijn twee uitzonderingen, nl. voor het goederenverkeer en de migratie. Voor het goederenverkeer (uit- en invoer) werden de totaalcijfers van de handelsstatistiek en niet de werkelijke betalingen opgenomen, terwijl de migratie, ook al had er geen werkelijke overboeking op de kapitaalrekening plaats, eveneens werd opgenomen. In beide gevallen is hier dus de zgn. „transferbalans” volgens het Volkenbondsschema in werkelijkheid een transactie-overzicht. De betalingsoverzichten, „exchange records”, zoals het Interfund ze noemt, verschillen in drieërlei opzicht van de I.M.F. betalingsbalans.

In de eerste plaats registreert, zoals reeds is gezegd, de I.M.F. betalingsbalans alle economische transacties, die tussen ingezetenen en niet-ingezetenen voorkomen. Een betalingsoverzicht evenwel omvat slechts die transacties, die tot overmaking van geld door middel van banken in het eigen land aanleiding geven. Compensatietransacties in goederen en giften in natura worden er dus niet in opgenomen. Andere transacties worden er slechts gedeeltelijk in opgenomen. Zo kan bijv. de opbrengst van de uitvoer niet worden overgemaakt naar een bank in het eigen land, maar worden gebruikt om een saldo aan buitenlandse valuta te vormen, of om in het buitenland grondstoffen te kopen. Ook kunnen de inkomsten uit buitenlandse beleggingen niet worden overgemaakt naar een bank in het eigen land, maar weer in het buitenland herbelegd worden.

In de tweede plaats registreert de I.M.F. betalingsbalans de waarde van alle uit- en ingevoerde goederen op dezelfde basis, nl. f.o.b. Dit houdt tevens in, dat de ontvangsten en uitgaven voor vervoer en verzekering van de goederen afzonderlijk kunnen worden geboekt. Een betalingsoverzicht vermeldt de factuurwaarde van de uit- en ingevoerde goederen, die afhankelijk van de voorwaarden waarop de transacties plaatshebben, zowel c.i.f. als f.o.b., kan zijn. De kosten voor vervoer en verzekering van de goederen zijn dus voor een deel in de factuurwaarde begrepen.

In de derde plaats worden in de I.M.F. betalingsbalans alle economische transacties, die in een bepaald tijdvak (een jaar) zijn voorgekomen, verwerkt. In de goederensector bijv. worden alle gedurende het jaar werkelijk uit- en ingevoerde goederen opgenomen. Is hierbij van credietverlening sprake, dan wordt dit in de kapitaalbeweging opgenomen. Een betalingsoverzicht daarentegen vermeldt de betalingen in een bepaald tijdvak (een jaar) voor de vereffening van goederentransacties, waarvan wellicht enkele in een vorig tijdvak zullen zijn afgesloten, of in geval van vooruitbetaling eerst later zullen plaatsvinden. Door de boeking van deze betalingen op andere tijdstippen dan waarop de desbetreffende goederentransacties zijn afgesloten, komen in een betalingsoverzicht de op deze goederen uitstaande en terugbetaalde credieten niet tot uitdrukking.

¹⁾ De gegevens voor dit artikel zijn ontleend aan het „Balance of Payments Manual” van het „International Monetary Fund”.

Zoals reeds is gezegd, omvat de I.M.F. betalingsbalans alle soorten van economische transacties tussen ingezetenen en niet-ingezetenen. Deze transacties, die naar hun aard zowel tweezijdig als éézijdig kunnen zijn, worden onderscheiden in werkelijke transacties, die op goederen en diensten en die, welke op financiële betalings- en verplichtingen betrekking hebben. Een tweezijdige transactie kan weer bestaan uit:

- a. twee financiële transacties, bijv. verkoop van fondsen tegen geld, de verkoop van guldens tegen dollars, enz.;
- b. een werkelijke en een financiële transactie, bijv. verkoop van goederen tegen betaling in geld en
- c. twee werkelijke transacties, bijv. compensatietransacties in goederen.

Een éézijdige transactie kan bestaan uit:

- d. een financiële transactie, bijv. een gift in geld en
- e. een werkelijke transactie, bijv. een geschenk in natura.

De transacties vermeld onder a t/m c geven direct of indirect aanleiding tot de boeking van twee posten op de betalingsbalans, één als een debet- en één als een creditpost. De onder d en e genoemde transacties geven slechts aanleiding tot één enkele debet- of creditpost. Deze posten worden nu evenwel gecorrigeerd door hiervoor in de lopende rekening²⁾, onder het hoofd „Overige overmakingen van of naar het buitenland” (Donations), overeenkomstige tegenposten credit, resp. debet, op te nemen. Voor enkele bijzondere economische transacties, nl. voor migratie en niet-uitgekeerde winsten van dochtermaatschappijen in het buitenland zijn t.a.v. opnemings in de betalingsbalans speciale richtlijnen vastgesteld. Bij migratie worden de goederen van de migrant, ook al blijven deze in het land van emigratie achter, op de lopende rekening van de betalingsbalans geboekt, voor zover de goederen uit het oogpunt van de betalingsbalans niet als „investeringen” worden aangemerkt en op de kapitaalrekening die goederen, die wel als zodanig worden beschouwd. In beide gevallen zal onder „Overige overmakingen van of naar het buitenland” (Donations) een tegenpost tot een gelijk bedrag worden opgenomen. De winsten van buitenlandse dochterondernemingen staan voor het deel, dat de moedermaatschappij toekomt, direct ter beschikking van de laatste en maken voor de betalingsbalans van het land, waar de moedermaatschappij is gevestigd, inkomsten uit. Wanneer evenwel een deel van deze winst in de vorm van dividend of interest aan de moedermaatschappij wordt uitgekeerd, dan is er op het moment van de uitbetaling hiervan sprake van een internationale transactie tussen de moeder- en de dochtermaatschappij en wordt deze transactie in de betalingsbalans opgenomen. Hierin ligt opgesloten, dat het deel van de winst, dat niet wordt uitgekeerd, niet in de betalingsbalans moet worden opgenomen.

Uitzonderingen op de regel, dat in de betalingsbalans slechts transacties mogen worden opgenomen, die plaatsvinden tussen ingezetenen en niet-ingezetenen, vormen de handelingen betreffende de aflevering van goud voor binnenlands verbruik door de Overheid, resp. banken, aan particulieren (industrie) en de betaling van vracht in guldens door Nederlandse exporteurs aan Nederlandse scheepvaartmaatschappijen, wanneer goederen op f.o.b.-conditie met Nederlandse schepen worden uitgevoerd. Het goud heeft de uitzonderlijke eigenschap, dat, zodra het in het bezit komt van de monetaire organen, het de deviezenvoorraad van het land doet vermeerderen. Het goud behoeft nl. niet, zoals andere goederen, eerst te worden verkocht om deviezen te verkrijgen. Hieruit volgt, dat de aankoop van goud door particulieren van Overheid of banken hetzelfde effect heeft op de deviezenvoorraad als de invoer van goederen, die met goud worden betaald. Uit de uniforme waardering van de waarde der goederen bij uit-, zowel als bij invoer, nl. op f.o.b.-

basis, vloeit voort, dat enkele handelingen tussen ingezetenen van het eigen land in de betalingsbalans worden opgenomen. Dit heeft o.a. plaats bij de uitvoer van goederen met Nederlandse schepen op f.o.b.-conditie. Hier betaalt, al doet het enigszins vreemd aan, de Nederlandse exporteur de vracht in guldens aan de Nederlandse scheepvaartmaatschappij. Deze vracht wordt later door de buitenlandse importeur weer terugbetaald.

Om internationale vergelijking van de betalingsbalansen van verschillende landen mogelijk te maken, is het noodzakelijk, dat in de betalingsbalans alle bedragen van de transacties en niet de saldi worden geregistreerd. Van dit principe is evenwel afgeweken voor de boeking van de bewegingen van kapitaal op korte termijn. Voor de verschillende landen is het niet mogelijk, of zeer bezwaarlijk, om juiste cijfers betreffende de bewegingen van kapitaal op korte termijn, die vrijwel aan het merendeel van de internationale transacties zijn verbonden, vast te stellen. In verband hiermede worden de saldi van de vermeerdering, resp. de vermindering, van de rekening kapitaal op korte termijn in de betalingsbalans opgenomen. Dit geschiedt door de stand van de rekening aan het begin van het jaar met die aan het einde van het jaar te vergelijken. De verandering in de goudvoorraad wordt op dezelfde wijze geregistreerd. Van alle overige internationale transacties zijn dus zowel in de lopende rekening als in de kapitaalrekening alle bedragen in de betalingsbalans opgenomen.

Wijze van samenstelling.

Nu wij de verschillende soorten van transacties met hun bijzondere en uitzonderingsgevallen, die in een betalingsbalans kunnen worden opgenomen, hebben besproken, volgt hieronder nog een uiteenzetting van de indeling van de I.M.F.-betalingsbalans. Deze betalingsbalans is verdeeld in twee grote groepen, t.w. de „lopende rekening” en de „kapitaalrekening” met inbegrip van het monetaire goud. De verschillende soorten van transacties worden in het algemeen opgenomen naar de aard der transacties (goederentransacties, vervoer, reisverkeer, enz.) in plaats van naar de hoedanigheid van de handelende personen. Een uitzondering hierop vormen evenwel bij de lopende rekening de post „Regeringsontvangsten en -betalingen uit, resp. aan het buitenland, niet elders vermeld”, die uit verschillende soorten van handelingen is samengesteld, en die niet onder de andere posten van de betalingsbalans zijn opgenomen en de indeling van de kapitaalrekening in een particuliere sector (excl. bankinstellingen) en een sector Overheid en bankinstellingen.

In de lopende rekening worden alle werkelijke transacties en de tegenposten (correctieposten) voor de éézijdige transacties (werkelijke en/of financiële transacties) onder de post „Overige overmakingen van of naar het buitenland” opgenomen. Onder de „creditposten” worden geboekt de aan het buitenland geleverde goederen, resp. bewezen diensten en onder de „debetposten” de van het buitenland ontvangen goederen, resp. ontvangen diensten. Hierbij is, zoals in Engeland gebruikelijk is, door credit links en debet rechts te plaatsen, de betalingsbalans opgesteld als een uitgaande balans.

In de kapitaalrekening worden onder de hoofden „Vorderingen” en „Verplichtingen” alle financiële transacties opgenomen. Een vermindering van de „vorderingen” op het buitenland en een vermeerdering van de „verplichtingen” (d.i. vermindering van de vorderingen op het buitenland) tegenover het buitenland geven per saldo een „creditpost” in de kapitaalrekening; daartegenover betekent een vermeerdering van de „vorderingen” op het buitenland en een vermindering van de „verplichtingen” (d.i. vermeerdering van de vorderingen op het buitenland) tegenover het buitenland per saldo een „debetpost” in de kapitaalrekening.

De vraag, die nu nog ter beantwoording overblijft, is:

²⁾ Zie voor toelichting van het begrip „lopende rekening” rechter kolom.

„wanneer moet een internationale transactie in de lopende rekening en wanneer in de kapitaalrekening worden geboekt?” De grenslijn, die hiervoor wordt getrokken, wordt bepaald door het begrip „buitenlandse investering”. Hieronder vallen, uit betalingsbalansoogpunt bezien, de monetaire en andere diverse tegoeden in het buitenland, het buitenlandse fondsenbezit, alsmede de onroerende goederen in het buitenland, die eigendom zijn van ingezetenen. De onroerende goederen, die eigendom zijn van militaire nederzettingen en diplomatieke missies, vallen hier niet onder. Alle veranderingen, die door internationale transacties worden veroorzaakt in de „buitenlandse investering en de goudvoorraad” worden in de kapitaalrekening aangetekend. Alle handelingen, welke uit dienstverlening aan, resp. goederenverkeer (dat niet als buitenlandse investering is aan te merken) voortvloeien, worden op de lopende rekening geboekt.

Gaan we nu nog na hoe de onder de letters a t/m e op blz. 698 vermelde verschillende soorten van internationale

transacties op de betalingsbalans worden geboekt, dan blijkt, dat voor het voorbeeld onder:

a. „verkoop van fondsen tegen geld”, twee posten tot een gelijk bedrag worden geboekt in de kapitaalrekening en wel een creditpost voor de vermindering van de vorderingen op lange termijn op het buitenland en een debetpost voor de vermeerdering van de vorderingen op korte termijn op het buitenland;

b. „verkoop van goederen tegen betaling in geld”, een creditpost in de lopende rekening onder de post „uitvoer” en tot een gelijk bedrag een debetpost onder het hoofd „vorderingen” van de rekening kapitaal op korte termijn, daar de vorderingen op het buitenland door de uitvoer van goederen toenemen;

c. „compensatietransacties in goederen”, twee posten in de lopende rekening en wel een creditpost onder de post „uitvoer” en een debetpost tot een gelijk bedrag onder de post „invoer”;

d. „een gift in geld”, een debetpost in de kapitaal-

Internationale betalingsbalans van Nederland 1938, 1946 en 1947.

Benaming der posten	Creditposten (Ontvangsten)			Debetposten (Betalingen)			Saldo (Credit +, resp. debet —)		
	1938	1946	1947	1938	1946	1947	1938	1946	1947
Goederen- en dienstenverkeer × f 1.000.000									
1. Goederen			2.385			4.178			— 1.843
Uit- en invoer (beide f.o.b.)	1.078	816	1.901	1.241	2.146	3.752	— 163	— 1.330	— 1.851
Overig goederenverkeer			434			426			+ 8
2. Niet-monetaire goudbeweging (netto)		0	22						+ 22
3. Reisverkeer ¹⁾	6		48	42		36	+ 36		+ 12
4. Vervoer	209	205	355	197	168	256	+ 12	+ 37	+ 99
5. Verzekeringen		11	24		21	34		+ 10	+ 10
6. Rente en dividend	323	183	176	166	59	97	+ 157	+ 124	+ 79
7. Regeringsontvangsten en betalingen niet elders vermeld	27		17	26	241	264	+ 1	— 241	— 247
8. Andere diensten	38	172	282		64	164	+ 38	+ 108	+ 118
9. Overige overmakingen van of naar het buitenland	5	25	278		14	30	+ 5	+ 11	+ 248
Particulieren en instellingen	5	20	157		14	24	+ 5	+ 6	+ 133
Andere particuliere overmakingen w.o. migratie enz.			4			6			+ 2
Herstelbetalingen		2	10					+ 2	+ 10
Giften van buitenlandse regeringen		3						+ 3	
Restitutie weggevoerd goud			107						+ 107
10. Totaal goederen- en dienstenverkeer (1 t/m 9)	1.686	1.412	3.537	1.672	2.713	5.059	+ 14	— 1.301	— 1.522
Saldo wegens onvolledige waarneming (16 mln 10)							+ 353	— 49	— 4

Benaming der posten	Netto bedrag (vermeerdering +, resp. vermindering —)								
	Vorderingen			Verplichtingen			Saldo		
	1938	1946	1947	1938	1946	1947	1938	1946	1947
Kapitaal- en monetaire goudbeweging × f 1.000.000.									
Particuliere sector (excl. bankinstellingen)									
11. Kapitaal op lange termijn	+ 96	— 178	— 427	— 21	+ 37	+ 46	+ 117	— 215	— 473
Rechtstreekse beleggingen en niet in effecten belichaamde credieten			21			+ 40			+ 19
Aandelen en obligaties ²⁾	+ 134	— 70	— 448		+ 37	+ 6	+ 134	— 107	— 454
Periodieke aflossing op credieten	— 72			— 42			— 30		
Andere contractuele aflossing op credieten		— 108						— 108	
Overig kapitaalverkeer op lange termijn	+ 34			+ 21			+ 13		
12. Kapitaal op korte termijn		+ 59	— 474		+ 159	— 28		— 100	— 446
Overheid en bankinstellingen									
13. Kapitaal op lange termijn	— 2	+ 266	+ 1.157		+ 445	+ 599	— 2	+ 179	+ 558
Verstreckte en ongenomen credieten		+ 193	+ 360		+ 704	+ 836		+ 511	+ 476
Periodieke aflossing op credieten	— 2					— 18	— 2		+ 18
Andere contractuele aflossing op credieten					— 37	— 18		+ 37	+ 18
Overig kapitaalverkeer op lange termijn		+ 73	+ 797		— 222	— 201		+ 295	+ 998
14. Kapitaal op korte termijn	+ 116	— 274	— 204	+ 103	+ 604	+ 454	+ 13	— 878	— 718
15. Monetaire goudbeweging	+ 239	+ 22	— 447				+ 239	+ 22	— 447
16. Totaal kapitaal- en monetaire goudbeweging (11 t/m 15)	+ 440	— 105	— 455	+ 82	+ 1.245	+ 1.021	+ 367	— 1.350	— 1.520

¹⁾ Voor 1946 onder post 4 en 7. Voor 1947 gedeeltelijk onder post 7. ²⁾ Incl. Overheid en bankinstellingen.

rekening onder het hoofd „vorderingen” van de rekening kapitaal op korte termijn voor de vermeerdering van het tegoed in het buitenland en een creditpost (correctiepost) tot een gelijk bedrag in de lopende rekening onder de post „Overige overmakingen van of naar het buitenland” en e. „een geschenk in natura”, twee posten in de lopende rekening en wel een debetpost onder de post „invoer” en een creditpost (correctiepost) tot een gelijk bedrag onder de post „Overige overmakingen van of naar het buitenland”.

De onder d en e genoemde voorbeelden zijn eenzijdige transacties, vandaar dat tegenposten zijn opgenomen onder de post „Overige overmakingen van of naar het buitenland”. Hierbij zij opgemerkt, dat in de gepubliceerde betalingsbalans in de lopende rekening een creditpost wordt aangeduid met een plusteken en een debetpost met een minusteken; in de kapitaalrekening daarentegen wordt een creditpost met een minusteken en een debetpost met een plusteken aangegeven, uitgaande van het saldo der vorderingen (net assets) op het buitenland (laatste kolom der kapitaalrekening).

Uit het voorgaande blijkt, dat voor iedere internationale transactie twee posten op de betalingsbalans worden geboekt, nl. een credit- en een debetpost tot een gelijk bedrag, hetzij beide in de lopende rekening, resp. kapitaalrekening, hetzij één credit-, resp. één debetpost in de lopende rekening en één debet-, resp. één creditpost in de kapitaalrekening. Het saldo van de lopende rekening moet dan uiteraard gelijk zijn aan het saldo van de kapitaalrekening, zodat de betalingsbalans formeel sluit. Wanneer nu wegens onvolledige waarneming der gegevens enkele posten niet kunnen worden achterhaald, zoals dit het geval is voor de betalingsbalansen 1938 en 1946, dan wordt om de betalingsbalans toch formeel te laten sluiten, onder het hoofd „Saldo wegens onvolledige waarneming”, het ontbrekende totaalbedrag vermeld. Het bedrag, dat voor de betalingsbalans 1947 onder dit hoofd is vermeld, is ontstaan door afrondingen in miljoenen guldens van de verschillende posten van de betalingsbalans.

Op blz. 699 is opgenomen de internationale betalingsbalans van Nederland voor de jaren 1938, 1946 en 1947, zoals deze in nauwe samenwerking met De Nederlandsche Bank N.V. door het Centraal Bureau voor de Statistiek is samengesteld.

Degenen, die belangstellen in de transacties, die onder de verschillende posten van de bovengenoemde betalingsbalansen vallen, mogen worden verwezen naar de toelichting hierop bij de publicatie van de betalingsbalans in het Maandschrift 1948, afl. 12 van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Scheveningen.

J. P. VAN OOSTERHOUT.

AANTEKENING.

EEN MUNTUNIE, OPLOSSING VAN HET DOLLARPROBLEEM?

De muntuniegedachte staat, aldus „The Economist” van 20 Augustus jl., sterk in de belangstelling. Zo wekken de verslagen uit Straatsburg de indruk, dat er „in de coulairs” meer wordt gesproken over een Europese muntunie dan over een Europese federatie of douane-unie. De heer Bevin paste in een debat in het Hogerhuis dit denkbeeld toe op de betrekkingen tussen dollar en pond, terwijl de „Wall Street Journal” openlijk een „financial union” tussen Engeland en Amerika bepleitte.

Inderdaad lijkt een muntunie, zo zegt „The Economist”, in deze tijd van valutamoelijkheden plausibel. En hoe kan bovendien politieke eenheid in West-Europa worden bereikt, „if unofficial Europeans cannot even go calling on each other, except within the limit of an allowancy of currency which barely suffices for a short holiday?”

Wanneer een groot deel van de handel en andere internationale betrekkingen wordt belemmerd door de moeilijkheid om de ene valuta in de andere om te wisselen, wat is er dan eenvoudiger dan alle nationale valuta's te doen verdwijnen en een internationale munteenheid voor de gehele wereld in het leven te roepen?

Teneinde na te gaan wat de gevolgen van een Anglo-Amerikaanse muntunie voor Engeland zouden zijn, gaat „The Economist” uit van de veronderstelling, dat een dergelijke unie in werking zou treden op 1 Januari 1950, met als munteenheid de dollar. Alvorens hierop in te gaan, stelt het blad vast, dat de enige muntunie, die eventueel effect zou sorteren, er een zou moeten zijn waarin de landen dezelfde valuta gebruiken. Ieder voorstel om de landen hun eigen valuta — zij het dan volledig converteerbaar — te doen behouden, lost het convertibiliteitsprobleem slechts in zoverre op, dat het dit weer in een enigszins gewijzigde vorm doet herleven.

Wanneer dus, volgens bovengenoemde veronderstelling, de muntunie op 1 Januari 1950 zou ingaan, dan zouden de biljetten van de Bank of England tegen een bepaalde verhouding worden ingewisseld in dollarbiljetten. De dollar zou daarna in Engeland, evenals in de Verenigde Staten, voor alle doeleinden worden gebruikt en convertibiliteitsproblemen zouden niet meer bestaan. Voor het betoog maakt het geen verschil of de biljettenuitgifte zou geschieden door de autoriteiten van de Verenigde Staten, door een gemeenschappelijk orgaan, of door de een of andere internationale autoriteit; de beslissende factor is, dat het geld zou worden uitgegeven door een lichaam, dat niet ondergeschikt is aan de Engelse Regering of aan de Engelse wet.

Als gevolg van een dergelijke operatie zouden al direct moeilijkheden op de geldmarkt ontstaan. De obligaties van de Britse Regering, momenteel „goudgerande waarden”; zouden; wanneer de Regering de macht om betaalmiddelen te doen creëren zou prijsgeven, een meer riskante belegging vormen dan voorheen. Immers, de aflossing dezer obligaties op de vervaldag zou niet meer als zeker kunnen worden beschouwd, daar zij zou afhangen van het feit, of de Regering op dat ogenblik over voldoende dollars zou beschikken.

Voorts zou de Regering geen geld meer kunnen creëren voor de betaling van de binnenlandse schuld of voor andere doeleinden. Men zou kunnen aanvoeren, dat de bemoeiingen van de Overheid met monetaire quaesties meer kwaad dan goed hebben gedaan, zodat een dergelijke situatie, waarin geld en crediet buiten het terrein van de Overheid liggen, niet ongunstig zou zijn. Men moet daarbij echter bedenken, dat een Regering, die haar financiële soberheid verliest, op het gebied van hogere economische politiek niet meer is dan een locale overheid, d.w.z. zij kan geen oorlog beginnen — want deze brengt een massale geldcreatie met zich — en geen full employment-politiek, in de huidige betekenis van het woord, voeren. Of een dergelijk prijsgeven van de economisch-politieke macht goed of verkeerd is doet hier, aldus „The Economist”, niet ter zake; het zou een onvermijdelijk gevolg zijn van een muntunie.

De kern van de moeilijkheden zou liggen bij de betalingsbalans. Indien de huidige belemmeringen in de omwisseling van ponden in dollars zouden worden opgeheven, dan zou het betalingsbalanstekort nog groter worden en indien een muntunie gepaard zou gaan met een douane-unie, zou het deficit nog verder worden opgevoerd, daar het Amerikaanse tarief reeds thans de Britse verkopen naar dat land minder belemmert dan omgekeerd. Het directe gevolg van een muntunie zou derhalve zijn: een toeneming van Englands handelsdeficit met de Verenigde Staten. Dit deficit zou zich uiteraard niet openbaren in de vorm van een dollartekort, want alle verrekningen zouden in dollars plaatsvinden. Betalingsbalansen worden doorgaans samengesteld voor een land als geheel,

maar iedere provincie of iedere stad heeft haar betalingsbalans in die zin, dat de aldaar wonende bevolking op de een of andere manier moet trachten evenveel geld van de buitenwereld te ontvangen als zij er aan betaalt. Is dit niet het geval, dan vloeit een stroom geld van deze provincie of deze stad naar de buitenwereld. Dit zou ook het geval zijn, indien Engeland en Amerika een muntunie sloten, terwijl er nog een handelsdeficit bestond. De dollars, oorspronkelijk verkregen door inwisseling van ponden, zouden naar de Verenigde Staten vloeien, bankcredieten zouden van Engeland naar Amerika worden overgeboekt.

Kortom, het directe gevolg van een muntunie zou een scherpe deflatie in Engeland zijn, waartegen de Regering, daar zij geen geld meer zou kunnen creëren, niets zou kunnen doen. Bovendien zou de Overheid gedwongen zijn de deflatie nog te verscherpen, daar zij minder belastinggelden zou binnen krijgen. Het Verenigd Koninkrijk zou een door depressie getroffen gebied worden, afhankelijk van de hulp uit het meer voorspoedige deel van de muntunie. Deze toestand zou aanhouden totdat Engeland door verlaging der lonen en de andere productiekosten, of door verlaging van de levensstandaard weer evenveel zou ontvangen als het zou moeten betalen.

Misschien is, zo zeet het blad, een dergelijke drastische methode om Englands betalingsbalans in evenwicht te brengen op de duur beter dan een chronische crisis. Deze remedie wordt echter niet vaak en public bepleit, maar zij, die een muntunie voorstaan, zullen moeten beseffen wat zij eigenlijk voorstellen.

De moraal van dit betoog is, aldus „The Economist”, niet, dat muntunies niet goed zijn, integendeel, zoals alle vormen van samenwerking zijn zij zeer wenselijk. De moraal is „the old familiar one that there is no magic in monetary arrangements”. Zolang de commerciële betrekkingen tussen twee landen niet in evenwicht zijn zal een muntunie het probleem niet oplossen, maar de moeilijkheden vergroten, in een ernstiger vorm. Een muntunie tussen Engeland en de Verenigde Staten zou een situatie scheppen, waarin, of Engeland de grootste deflatie zou doormaken, die ooit heeft plaatsgevonden, of de Verenigde Staten veel grotere hulp zouden moeten verlenen dan onder het Marshall-plan geschiedt.

„As the Belgians and the Dutch are discovering, it is not schemes of union that create economic balance, but the attainment of economic balance that alone makes schemes of union — either of currency union or of customs union — feasible”.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Hoewel de maandultimo weer nabij is, was gedurende de afgelopen week van een verkrapping op de geldmarkt weinig te bespeuren. Het feit, dat gedurende de beide volgende maanden zeer grote bedragen aan schatkistpapier vervallen, geeft aanleiding tot de verwachting, dat deze ruimte voorlopig nog wel verder zal aanhouden.

Het Septembertpapier werd op $1\frac{3}{8}$ pCt verhandeld. Voor Januari- en Februari-papier werd $1\frac{1}{4}$ geboden, terwijl Mei/Julipromessen op $1\frac{7}{16}$ pCt werden gevraagd.

Callgeld noteerde onveranderd $\frac{3}{4}$ pCt.

Op de aandelenmarkt was de devaluatiestemming nog niet geweken, maar wel bleken soms weerstanden tegen de verdere koersstijging op te treden. Op bepaalde dagen had buitenlands aanbod een duidelijk koersdrukkend effect op bepaalde fondsen. De paden, waarlangs deze transacties plaatsvinden, zijn dikwijls moeilijk te volgen, doch stellig zijn de arbitragemogelijkheden nog relatief beperkt. Hierdoor is het verband tussen de verschillende internationale markten vrij los en kon Amsterdam de laatste weken veel sterker stijgen dan bijv. Londen en Brussel.

Gedurende de afgelopen week deden wederom berichten omtrent het vrijgeven van de handel in hier te lande aanwezige Amerikaanse effecten en certificaten de ronde. De bezwaren van het Departement van Financiën tegen een dergelijke maatregel schijnen thans vrijwel overwonnen te zijn.

Zeer veel zal afhangen van de modaliteiten, waaronder het vrijgeven zal geschieden. Zou aan alle ingezetenen de aankoop van Amerikaantjes worden toegestaan, dan zou daarmee de mogelijkheid van een stijging boven de New-Yorkse pariteit worden geopend. Arbitrageverkoop van Amerika naar Nederland, die dollars kosten, blijven nl. voor afzienbare tijden ten eenmale uitgesloten.

Tenslotte volgt hier het koerslijstje.

	19 Aug. 1949	26 Aug. 1949
A.K.U.	184 $\frac{1}{2}$	187
v. Berkel's Patent	121 $\frac{1}{2}$	122
Lever Bros Unilever C.v.A.	266 $\frac{1}{2}$	265 $\frac{1}{2}$
Philips G.b.v.A.	245 $\frac{1}{2}$	241
Koninklijke Petroleum	319	322 $\frac{1}{2}$
H.A.L.	162 $\frac{1}{2}$	163 $\frac{1}{2}$
N.S.U.	161 $\frac{1}{2}$	164 $\frac{1}{2}$
H.V.A.	158 $\frac{1}{2}$	163
Deli Mij C.v.A.	147	150
Amsterdam Rubber	138 $\frac{1}{2}$	141
Internatio	178	177
3 pCt Dollarlening Nederland ..	110 $\frac{1}{16}$	110
3 $\frac{1}{2}$ pCt Dollarlening Philips	118	118

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoed bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Voorschotten in rektort (incl. bel.)	Bankbiljetten in omloop
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	153.109	2.744.151
18 Juli '49	447.253	230.938	201.131	153.955	2.966.180
25 Juli '49	447.275	238.897	200.325	163.650	2.975.964
1 Aug. '49	447.436	240.733	219.014	148.459	3.043.409
8 Aug. '49	434.468	259.878	179.291	142.847	3.006.945
15 Aug. '49	434.612	266.554	186.330	141.036	2.988.891
22 Aug. '49	434.755	283.841	177.380	141.212	2.981.098
29 Aug. '49	434.847	299.378	171.364	155.570	3.029.009

Saldi in rekening courant

Data	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Geblokkeerde saldi	Saldi van banken in Nederland	Vrije saldi van vreemde banken	Andere vrije saldi
30 Dec. '46						
18 Juli '49	217.650	378.500	2.506	82.918	414.930	404.432
25 Juli '49	487.504	203.102	2.506	44.126	427.762	390.469
1 Aug. '49	395.129	243.086	2.460	60.094	430.138	374.385
8 Aug. '49	447.325	272.727	2.449	33.788	407.409	320.946
15 Aug. '49	448.823	288.961	2.516	44.317	415.177	320.605
22 Aug. '49	434.922	288.961	2.475	55.564	419.690	336.433
29 Aug. '49	434.770	296.710	2.354	27.874	425.292	330.306

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.

(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buiteni. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere credieten
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.163,7
-6 Aug. 1949	6.120,8	398,3	111,2	39,7	4.247,1	1.959,1
15 Aug. 1949	6.223,6	298,2	110,7	39,7	4.197,6	2.017,0
-23 Aug. 1949	6.227,8	311,4	112,5	39,7	4.191,9	2.039,9

VERKEER EN VERVOER IN NEDERLAND.

Omschrijving -	Eenheid	Maandgemiddelden			Febr. 1949	Maart 1949	April 1949	Mei 1949
		1938	1947	1948				
Indexcijfer vervoer wilde binnenvaart		100	129	137	111	136	134	149
Vervoer wilde binnenvaart	1.000 t.	917	1.180	1.256	1.021	1.249	1.227	1.369
waarvan brandstoffen		260	334	307	257	343		
Wilde binnenvaart, prestatie	mill. t/km	127	164	179	143	185	181	197
Indexcijfer eigen vervoer te water		100	90	123	123	144	125*	137*
Eigen vervoer te water	1.000 t.	700	629	863	863	1.010	877*	959*
Idem, prestatie	mill. t/km	50	43	58	56	68		
Indexcijfer Internat. binnenvaart (laadvorm.)		100	35	45	51	55	50	58
Binnengekomen schepen	Aantal	6.146	1.860	2.692	2.802	3.202	2.943	3.574
Laadvermogen	1.000 t.	3.572	912	1.308	1.495	1.745	1.485	1.801
Lading		2.092	398	781	878	1.082	873	1.131
waarvan onder Nederlandse vlag	"	1.566	321	645	728	894	713	904
" " Belgische vlag	"	126	73	111	108	129	124	156
Vertrokken schepen	Aantal	6.082	1.923	2.703	2.940	3.187	2.938	3.382
Laadvermogen	1.000 t.	3.494	957	1.322	1.577	1.684	1.566	1.628
Lading		2.252	421	574	490	654	691	805
waarvan onder Nederlandse vlag	"	1.559	310	425	361	479	485	573
" " Belgische vlag	"	229	80	96	88	95	107	132
Schepen in rechtstreekse doorvaart	Aantal	2.144	1.141	1.332	1.469	1.558	1.501	1.750
Laadvermogen	1.000 t.	1.427	798	941	981	1.032	1.005	1.137
Lading		1.051	386	526	493	599	609	646
waarvan onder Nederlandse vlag	"	199	122	149	141	150	166	179
" " Belgische vlag	"	544	196	279	280	357	325	352
Indexcijfer zeevaart (inhoud)		100	42	55	54	64	70	71
Binnengekomen zeeschepen	Aantal	1.758	753	1.046	1.011	1.312	1.386	1.484
Bruto inhoud	1.000 R.T.	4.416	1.852	2.408	2.367	2.814	3.060	3.144
Idem, alleen geladen schepen	"	3.834	1.702	2.122	2.001	2.349	2.573	2.749
waarvan in lijnvaart	"		907	1.313	1.276	1.509	1.520	1.640
Vertrokken zeeschepen	Aantal	1.738	737	1.030	1.044	1.305	1.411	1.448
Bruto inhoud	1.000 R.T.	4.418	1.854	2.430	2.413	2.840	3.119	3.101
Idem, alleen geladen schepen	"	3.216	1.150	1.722	1.800	2.095	2.147	2.143
waarvan in lijnvaart	"		911	1.285	1.286	1.483	1.500	1.525
Goederenvervoer ter zee:								
Gelost bij invoer	1.000 t.	1.018	984	1.009	841	1.034	1.009	1.249
" doorvoer	"	1.738	191	326	244	397	429	509
Geladen bij uitvoer	"	435	149	242	277	321	270	319
" doorvoer	"	1.191	149	354	400	647	350	647
Indexcijfer goederenvervoer Ned. Spoorwegen		100	111	126	127	144	129	
Goederenvervoer Ned. Spoorwegen, totaal	1.000 t.	1.215	1.344	1.526	1.547	1.754	1.565	
waarvan grensoverschrijdend		420	262	313	364	424	368	
Reizigerskilometers Ned. Spoorwegen	1 miljoen	285	565	573	457	501	538	
Tonkilometers Ned. Spoorwegen		170	189	212	218	249	220	
Tramwegen, vervoerde reizigers	1 miljoen	21,2	47,0	43,3	35,3	39,0	38,4	37,5
Interloc. autobusdiensten; vervoerde reizigers	"	5,7	14,9	18,2	18,1	19,2	18,8	
Locale autobusdiensten; vervoerde reizigers	"	4,4	9,8	13,5	12,9	14,5	14,5	
Indexcijfers verkeersop de rijkswegen		100	147	162	159	165	182	178
Slaachtoffers verkeersongevallen:								
Overleden	Aantal	65	80	75	42	58	60	60
Ernstig gewond	"	368	612	642	515	611	695	800
Licht gewond	"	918	506	601	394	479	678	716
Idem, indexcijfers:								
Overleden		100	124	115	65	89	92	92
Ernstig gewond		100	166	174	140	166	189	217
Licht gewond		100	55	66	43	52	74	78
Luchtvaart (K.L.M.) *)								
Tonkm (vracht, post en bagage)	1.000	250	2.072	3.347	1.955	2.396	2.102	2.614
Passagiers km	1 miljoen	4,8	34,8	53,9	25,4	35,0	35,3	44,7

*) Bunkermateriaal e.d. niet inbegrepen. *) Excl. het West-Indië bedrijf en het Interinsulair bedrijf in Indonesië

*) Voorlopig cijfer.

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Uw eigen Ondernemingspensioen- regeling

z o n d e r r i s i c o ' s v o o r U w b e d r i j f
Vraag inlichtingen aan:

N A T I O N A L E
LEVENSVZERKERING-BANK N.V.
ROTTERDAM — TEL. 82700

N.V. LEVENSVZERKERING-MIJ. VAN
DE NEDERLANDEN v. 1845
'S-GRAVENHAGE — TEL. 116260

Enige economische
aspecten van de
kersenteelt in
Nederland

door

Dr J. H. van Stuijvenberg

Prijs f 6,— *

(Prijs voor donateurs en
leden van het Ned. Econ.
Instituut f 4,50)

Uitgave:

De Erven F. Bohn N.V. - Haarlem

Er is praktisch geen
grote instelling waar de
E.-S.B. niet regelmatig
wordt ontvangen en cir-
culeert.

Dit maakt dit voor-
aanstaande weekblad
niet alleen tot een prima
advertentiemedium voor
personeelsannonces, bo-
vendien is het bij uitstek
geschikt voor „Vraag
en Aanbod” betreffende
kantoorbenodigdheden,
brandkasten, fabrieks-
en kantoorgebouwen, in-
dustrieterreinen enz. enz.
Schakel daartoe in voor-
komende gevallen de ru-
briek „Voor Kantoor en
Bedrijf” in.

Aan dit nummer
is een inlegvel
toegevoegd van

★

DE WESTER
BOEKHANDEL

★

Nieuwe Binnenweg 331B
te Rotterdam

THE ALLIED NETHERLANDS TEXTILE MANUFACTURERS

een groep van vooraanstaande textiel-
ondernemingen uit Twente en Brabant

zoekt wegens het overlijden van de vorige functionaris een

SALES PROMOTOR

welke belast zal worden met het coördineren
en stimuleren van haar exporten van katoenen,
rayon- en wollen weefsels naar de landen van
het Nabije en Verre Oosten.

In aanmerking komen slechts zij, die gewend
zijn leiding te geven, een grote ervaring be-
zitten in de textielhandel, de Franse en Engelse
taal in woord en geschrift perfect beheersen
en een grondige kennis en ervaring hebben
van de handel op Oosterse markten.

Uitvoerige sollicitaties in handschrift te zenden aan het
SECRETARIAAT VAN DE A.N.T., Postbus 49, Almelo

N.V. BISCUIT- EN CHOCOLADEFABRIEK „VICTORIA”

te Dordrecht vraagt een

ECONOMISCH MEDEWERKER

die belast zal worden met de leiding van de verkoopont-
wikkeling en propaganda. Voor deze hoog gekwalificeerde
functie wordt gezocht naar een kracht van beslist academisch
niveau, die grote belangstelling heeft voor commerciële pro-
blēmen. De functie stelt hoge eisen ten aanzien van leiding
geven, activiteit en inzicht in marktverhoudingen. Voor de
juiste kracht zijn hier zeer goede perspectieven aanwezig.
Leeftijd ongeveer 30 jaar. Candidaten zullen eventueel
worden uitgenodigd voor een psychologisch onderzoek op
3 October door de NEDERLANDSCHE STICHTING VOOR
PSYCHOTECHNIEK, Wittevrouwenkade 6, Utrecht.

Eigenh. geschr. br. met voll. inl. over opl. en practijk, onder vermelding van geboortedatum en vergezeld
van 2 pasfoto's (van voren en opzij) aan Adv. Bureau ALTA, Pausdam, Utrecht, vóór 10 September. In
linkerbovenh. van br. en enveloppe, en op de foto's: no E.S.B. 6830, naam, adres en woonplaats.

N.V. PHILIPS' TELECOMMUNICATIE INDUSTRIE
v/h Nederlandsche Seintoestellen Fabrik
HILVERSUM

Alle Communicatie-apparatuur op het gebied van
Radio - Lijntelefonie - Automatische telefonie

◆ **Voor kantoor of bedrijf** ◆

Vraag en Aanbod inzake Kantoorbehoeften, Brandkasten, Machines,
Gebouwen, Industrie-terreinen, enz.

Aangeboden ELECTR. ELLIOTT-FISHER

BOEKHOUDMACHINE

met crossfooter, 12 telwerken, 24 inch schrijfplaat, gemonteerd op stalen bureau.

Br. onder ESB 1502, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

Te koop aangeboden in het Westen des lands

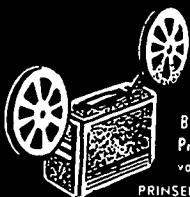
GROTE FABRIEK 600 M²

waarbij 3200 M² grond, waarop vrijstaande villa, gelegen aan verkeersweg en grote rivier. Het geheel direct te aanvaarden. Koopsom f 50.000. Br. onder no. ESB 1499, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

Sedert 1910 - kwaliteit en bedrijfszekerheid.

Deskundige
voorlichting en
service door

N.V. KINOTECHNIEK
AFD. SMALFILMPROJECTIE

Voor Uw reclame, Uw interne
voorlichting of Uw personeels-
vereniging

een 16 mm Geluidsprojector

BELL & HOWELL

Grote collectie 16 mm films

Bell & Howell en Ericsson
Projectoren Gespecialiseerde reparatie-afdeling
voor alle typen smallfilmprojectoren en versterkers.

PRINSENGRACHT 530, AMSTERDAM TEL 32582 EN 32292

KINOTECHNIEK

◆ **Beschikbare krachten** ◆

Bedrijfsbibliothecaris-documentalist

zoekt betrekking. Brieven onder nr. ESB 1498, bureau van dit blad, Postbus 42, Schiedam.

JONG INGENIEUR

27 j., w. i. Delft, M.T.S. werktuigb., M.T.S. electr. Goede alg. techn. begaafdheid. Uitgesproken comm. geschiktheid. Psychologisch getest, zoekt functie met commerc. inslag. Br. onder no. ESB 1500, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

DRS. INDOLOGIE

economisch-doctoraal examen, zoekt plaatsing bij bankinstelling. Br. onder nr. ESB 1501, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

Annonces voor het volgend nummer

dienen uiterlijk Maandag 5 Sept. a.s. in het bezit te zijn van de administratie, Lange Haven 141, Schiedam

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hen-
nipman, Prof. P. B. Kreukniet, Prof. H. W.
Lambers, Th. Ligthart, Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50; fr. p. post f 23.60;
voor studenten f 19.—; franco per post f 20.10

Abonnementen worden aangenomen door de
boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

**Economisch - Statistische
Berichten**

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Eco-
nomie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26.— per jaar;
voor België/Luxemburg Belg. francs 465 per jaar, te voldoen door
storting bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische
postgirorekening no 260.34.

Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26.—, overige landen f 28.—
per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden
beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangelegende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzee-
dijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de
Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0,40 per mm. Contract-tarieven
op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht
voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.